

„ქართული გენია როკით განვინილი“

საქართველოს ქორეოგრაფია

ბამოდის 1992 წლის იანვრიდან №1 (40-41), დეკემბერი-იანვარი, 2012-13 წელი

საქართველოს ქორეოგრაფიის მოღვაწეთა შემოქმედებითი კავშირი

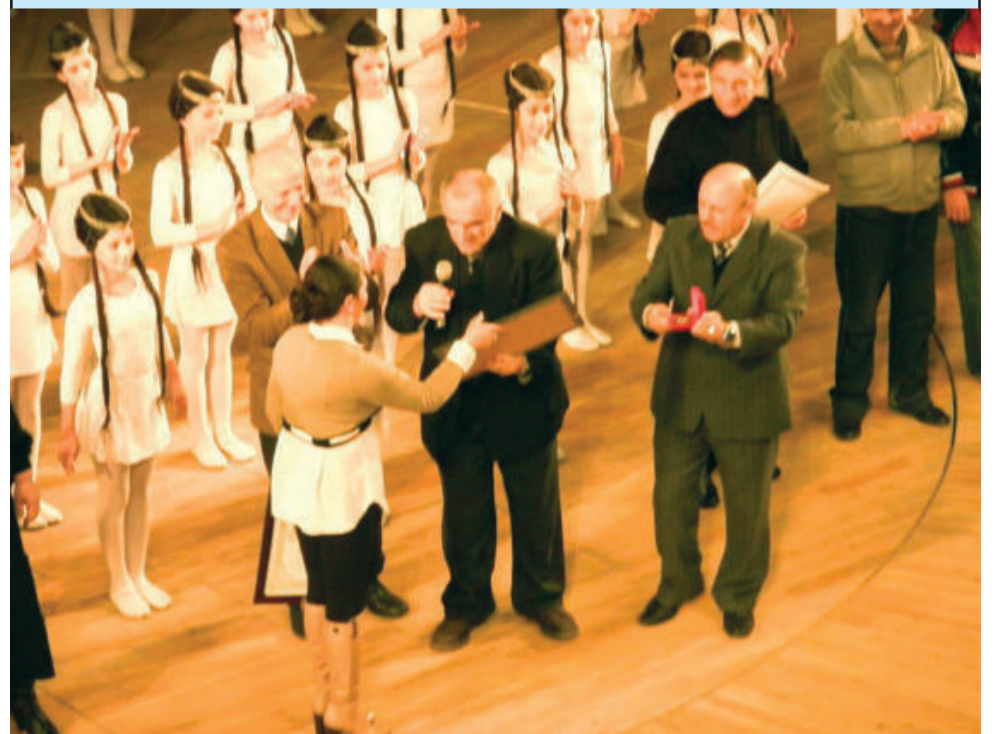

საქართველოს ქორეოგრაფიის მოღვაწეთა შემოქმედებითი კავშირი
 „ქართული გენია როკით განვინილი“
 შექმნილია ახალი წესი და „მისი“ მხარეა დაეხმოს
 შექმნილია ახალი წესი და „მისი“ მხარეა დაეხმოს
 Creative Union of the Choreographers of Georgia
 Happy Xmas and Happy New Year
 წინსვლა და ხალხი 2013 წელს!

კავშირის თავმჯდომარე, პროფესორი ლაუზი (რეზო) ჭანიშვილი
Head of Union, Professor Lauz (Rezo) Chanishvili

წლის შემაჯავებელი კონსერტი (2012 წ.)

საქართველოს ქორეოგრაფიის მოღვაწეთა შემოქმედებითი კავშირის გამგეობამ მიმდინარე წლის 23 დეკემბერს ა. გრიბოედოვის სახ. სახელმწიფო რუსულ აკადემიურ თეატრში კალენდარული წლის შემაჯავებელი ღონისძიება გამართა. ჩატარდა საბავშვო და ახალგაზრდული ფოლკლორული ანსამბლების ფესტივალ-დათვალიერება. კავშირის ხელმძღვანელობამ გამორჩენილი ქართველი ქორეოგრაფის, საქართველოს სახალხო არტისტის გიორგი (ბუხუტი) დარახველიძის პრემია და მედალი გადასცა ცნობილ ქორეოგრაფს, საბავშვო ქორეოგრაფიული ანსამბლ „იმედის“ ხელმძღვანელს, ბატონ ჯემალ რეხვიაშვილს, ხოლო ლეგენდარული მოცეკვავის დავით უშვერიძის სახელობის პრემია და მედალი გადაეცა ასევე ცნობილ ქორეოგრაფს, კავშირის იმერეთ, რაჭა-ლეჩხუმ, ქვემო სვანეთის რეგიონული ორგანიზაციის თავმჯდომარის მოადგილეს ბატონ ავთანდილ ლომთაძეს. წლის მანძილზე აქტიური შემოქმედებით გამორჩეული ანსამბლები დაჯილდოვდნენ „სანიშნო“, საბავშვო, სახალხო ქორეოგრაფიული ანსამბლის ნოდებით“. დაბადების მე-60 წლისთავის იუბილესთან დაკავშირებით და აქტიური საქმიანობისათვის საგანგებო მედლებით, ასევე ამავდარის ნოდებით დაჯილდოვდნენ კავშირის თავმჯდომარის მოადგილეები პროფესორი ოლეგ ალავიძე და ცნობილი ქორეოგრაფი, ღირსების ორდენის კავალერი ბატონი იური ტორაძე. წლის საუკეთესო ქორეოგრაფი მიენიჭოს თბილისის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლ „ფესვების“ ხელმძღვანელს მამუკა ცერცვაძეს. წლის საუკეთესო პედაგოგ-ქორეოგრაფი მიენიჭოს თბილისის მოსწავლე ახალგაზრდობის სასახლის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლ „მერანის“ პედაგოგ-ქორეოგრაფს მაკა ქაშაკაშვილს; მიენიჭოს ქ.

ფოთის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლ „ფაზისის“ პედაგოგ-ქორეოგრაფს მარინა ფხაკაძეს. საქართველოს ქორეოგრაფიის ამავდარი მიენიჭოს საქართველოს ქორეოგრაფიის მოღვაწეთა შემოქმედებითი კავშირის თავმჯდომარის მოადგილეს ოლეგ ალავიძეს; მიენიჭოს საქართველოს ქორეოგრაფიის მოღვაწეთა შემოქმედებითი კავშირის თავმჯდომარის მოადგილეს იური ტორაძეს; მიენიჭოს საქართველოს ქორეოგრაფიის მოღვაწეთა შემოქმედებითი კავშირის აჭარის ა.რ. რეგიონული ორგანიზაციის თავმჯდომარეს გერონტი (გენო) ჭელიძეს. წლის საპატიო ამავდარის ნოდება დიპლომით მარინა მაჭავარიანი ელისო გაბელაია, თემურ ფირცხალავა, იაგო ცენტერაძე. საქართველოს ქორეოგრაფიის მოღვაწეთა შემოქმედებითი კავშირის მადლიერების სიგელი: სამსონ მენაბდიშვილი, თამაზ მოსია, ირაკლი ცერცვაძე, კახაბერ მარკოიშვილი, გოჩა გრძელიშვილი, ჯუმბერ ცუცქერიძე, მელისი ნადირაძე, ჯეირან გოგინავა, ჯემალ ესიავა, ნინო ტურიაშვილი, მურმან გამისონია, გელა ჭანიშვილი, გოჩა ყველაიძე, მანანა ბერიძე. ნინონმინდის სომხურ ანსამბლს მადლიერების სიგელი. ღირსების ორდენი (წარდგენილია) ალექსანდრე (ალეკო) ქართველიშვილი, ნინო ტურიაშვილი, თამარ მელიქიშვილი, ტარი-

წლის შეჯამებელი კონსერტი (2012)

ა.1 ელ გოგობერიშვილი. სახალხო ანსამბლის წოდება – სენაკის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი „გეგა“ (ხელმძღვანელი მაძუკა მესხიშვილი). ზუგდიდის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი „კოლხა“- (ხელმძღვანელი ემირ ნადარეიშვილი). ზესტაფონის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი „შევარდენი“ (ხელმძღვანელი ბორის დადუნაშვილი). ტყიბულის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი „სიჭაბუკე“ (ხელმძღვანელი თამაზ დვალი). თბილისის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი „ალგეთი“ (ხელმძღვანელი ნაზი წიკლაური). თეთრიწყაროს ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი „დიდგორი“ (ხელმძღვანელი მარიამ ჟღენტი). ხაშურის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი „სალაღობელი“ (ხელმძღვანელი ლია ბერუაშვილი). თბილისის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი „ლაშარი“ (ხელმძღვანელი კახა დაშინანი). თბილისის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი „მეტეხი“ (ხელმძღვანელი დავით ფოცხიშვილი). თბილისის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი „მეტეხი“ (ხელმძღვანელი გელა ფოცხიშვილი). ბორჯომის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი „იმედი“ (ხელმძღვანელი თეა გაბელაია). თბილისის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი „სიხარული“ (ხელმძღვანელი თენგიზ სუხაშვილი).

თბილისის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი „მერცხალი“ (ხელმძღვანელი დავით ჩაჩუა). ოზურგეთის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი „ანანური“ (ხელმძღვანელი ნუკრი ღლონტი და მანანა მაკარაძე). ზუგდიდის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი „თუთარჩელა“. თბილისის ქართული ცეკვის ახალგაზრდული ანსამბლი „რუსთავი“ (ხელმძღვანელი ფრიდონ სულაბერუძე, ქორეოგრაფი კახაბერ ცინცაძე) ო სენაკის ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლი „კუჩხი ბედინერი“ (ხელმძღვანელი ზვიად გვასალია) კავშირის საპატიო წოდება – ბესიკ სვანიძე, ბორისჩაქუ (ჩაქუ) საჯაია, თეიმურაზ ბაგრატიონი, ვაჟა აბაშიძე, ოთარ ფუტყარაძე. ქ. ბათუმის მერიასთან არსებული ენვერ ხაბაძის სახელობის სახელმწიფო ქორეოგრაფიულ ანსამბლი „ბათუმი“ (სამხატვრო ხელმძღვანელი თემურ ბოლქვაძე, მთავარი ქორეოგრაფი შალვა გოგუაძე) მთელი ჯგუფი სპეციალისტებისა დაჯილდოვდა დიპლომებით, სიგელებითა და სხვა შესაბამისი ჯილდოებით. ჩატარებულმა ღონისძიებამ აჩვენა, რომ კავშირი სწორ გზაზე დგას და უახლოეს მომავალში კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი საქმეები გაკეთდება მთლიანად ქართული კულტურის საკეთილდღეოდ.

2012 წლის 3-5 ნოემბერს საქართველოს ქორეოგრაფიის მოღვაწეთა შემოქმედებით კავშირს ოფიციალური ვიზიტით სტუმრობდა მეზობელი სომხეთის ქორეოგრაფიის მოღვაწეთა კავშირის გამგეობის დელეგაცია, მისი თავმჯდომარის **ბაზიკ მხითარაიანის** ხელმძღვანელობით. აღნიშნულ ვიზიტს უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს მოძმე ერების კულტურული ურთიერთობის გაღრმავებისა და გაძლიერების თვალსაზრისით. მხარეებმა ერთობლივი ძალისხ-

და პრაქტიკულ შემოქმედებით ღონისძიებებში, საკონკურსოდ და საფესტივალოდ უზრუნველყონ ანსამბლების შერჩევა-გაგზავნა, სტუმრების მიღება, მათი მომსახურება და ა. შ. ვიზიტმა მაღალი შემოქმედებითი აქტივობის ატმოსფეროში ჩაიარა. მოიხაზა საკითხთა წრე, რომელიც საპასუხო ვიზიტის დღის წესრიგით განიხილება და რომელთა გათვალისწინებითაც ხელი მოეწერება ურთიერთთანამშრომლობის ჩარჩო-ხელშეკრულებას.

სტუმრები თბილისში

მევიტ შექმნეს ურთიერთთანამშრომლობის ოქმი და შესაბამისი მემორანდუმი, რომლის მიხედვითაც ისინი აპირებენ აწარმოონ ინფორმაციის მუდმივი გაცვლა, მონაწილეობა მიიღონ ორივე მხრიდან მოწყობილ თეორიულ

კოლხურ-ლაზური ცეკვების ფესვიანი ფოთი

უკვე მეოთხე წელია, შავიზღვისპირა ქალაქ ფოთში იმართება კოლხურ-ლაზურად ნოდებული ქართული ცეკვის ფესტივალი. მისი მხატვრულ-შემოქმედებითი, სცენური მნიშვნელობა მთელი სისრულით გააცნობიერეს ხალხური საცეკვაო ხელოვნების სპეციალისტებმა, ქორეოგრაფიის მცოდნეებმა.

რა თქმა უნდა, ფესტივალზე ვერ იქნებოდა კოლხური საცეკვაოს უძველესი ორიგინალი, მაგრამ მოღწეულია ლაზური საცეკვაო ხელოვნების, ეთნოგრაფიის ნიმუშები, რითაც გამართლება ეძლევა კოლხურ-ლაზურად ნოდებული ქართული ცეკვების საფესტივალო არჩევანსა და მიზანდასახულობას. ამ უკანასკნელის არსი კი ის არის, რომ უძველესი კოლხური და ლაზური ტერიტორიის მიხედვით (გარკვეულწილად ახლანდელ დასავლეთ საქართველოს რომ მოიცავს) ხელი ჩავჭიდოთ სიცოცხლემწარჩუნებულ ქორეოგრაფიულ ქმნილებებს, რითაც გვეამაყება ჩვენი მადლიანი წარსული, აწმყო და მომავალი.

ღირსსაცნობია, რომ კოლხურ-ლაზური ცეკვების ფესტივალის, უფრო სწორად, საფესტივალო ასპარეზობის საიმედოობა, საკეთილდღეო მისია ყველანაირად აწონ-დაწონა პატრიოტული სულიკვეთების ნიჭიერმა ხელოვანმა გიგლა თურქიამ. მას ძალიან კარგად გაეგება ფესტივალო-კონკურსების, სახალხო დათვალერებების როლი ქორეოგრაფიული შემოქმედების განვითარებაში. მისივე რუდუნებით, გულითადობის გამოხატულებას, რომ საქართველოს უბერებელ ქალაქ ფოთში წარმატებულად წარიმართა უკვე კარგად აპრობირებული საფესტივალო ღონისძიება.

ცნობისათვის ვიტყვი, რომ „ფესტივალი“ ფრანგული ტერმინია და ნიშნავს ხელოვნების რომელიმე დარგის მიღწევას ჩვენებას, დათვალერებას, რომელიც ეწყობა პერიოდულად.

აღსანიშნავია, რომ კოლხურ-ლაზური ცეკვების პირველი ქორეოგრაფიული ფესტივალი 2007 წელს გაიმართა, მეორე ფესტივალს მეტი კოლექტივი ჰყავდა და 2010 წელს ჩატარდა ღია ცისქვეშ, მესამე კი შარშან, 2011 წელს, დაგვამახსოვრა თავი. მეოთხე საცეკვაო ფესტივალი ორ დღეს 16 და 17 ივნისს მიმდინარეობდა, სადაც, გარდა ქორეოგრაფიული ანსამბლებისა, ხალხური ვოკალური კოლექტივები მონაწილეობდნენ.

„კარგი საქმე არ წახდების“-ო – ნათქვამია. ფოთის ხელმძღვანელობამ მოინონა ფესტივალის ჩატარება, ყოველმხრივი საფუძველი შეუქმნა მის ორგანიზებულად ჩვენებას... ფესტივალი ქალაქის ცენტრალურ, სიმწვანით მოსილ საზოგადოებრივ ბაღში გაიმართა, სადაც მოძრა-გადასაადგილებელი, საკონცერტო-საასპარეზო სცენა გააწყვეს.

ფესტივალის წამყვანებმა თამთა ჯიქიძემ და შალვა ლიპარტიანიმ ჩინებულად გაართვეს თავი საპასუხისმგებლო მოვალეობას, მაყურებელს მოუთხრეს ფესტივალის დანიშნულებაზე, გააცნეს ჟიურის შემადგენლობა და საპატიო სტუმრები. ჟიურის თავმჯდომარედ დასახელდა საქართველოს სახალხო არტისტი ფრიდონ სულაბერიძე. ჟიურის წევრებსაც კბილი არ მოეხინჯებოდა, მისი თითოეული წევრი ქართული საცეკვაო ხელოვნების აღიარებულ მოღვაწედ, პრაქტიკოსად და თეორეტიკოსადაც ცნობილი. ესენია: რეზო ჭანიშვილი, ომარ მხეიძე, თენგიზ უთმელიძე, ზაურ ლაზიშვილი, უჩა დვალისხილი, თამაზ მოსია, რობერტ ქორჩილაძე, საპატიო სტუმრები იყვნენ: ოლეგ ალაიძე, იური ტორაძე, მურმან გამისონია, ტარი-

ელ გოგობერიშვილი.

საასპარეზო ფესტივალის პირველი დღე დაეთმო ფოთის ბავშვთა და მოზარდთა თვითმოქმედ ქორეოგრაფიულ ანსამბლებს, რომელთა გამოსვლებს საკონცერტო მისია ეკისრა. მაყურებელმა იხილა ფოთის ჯანო ბაგრატიონის სახელობის ქორეოგრაფიული ანსამბლი „ლაზიკა“ (სამხატვრო ხელმძღვანელი გიგლა თურქია, ქორეოგრაფები: მარინა ფხაკაძე, ლაშა ჩოფლიანი, ლაშა ადანია), ფოთის ილიკო სუხიშვილის სახელობის ანსამბლი „ნორჩი ფაზისელები“ (სამხატვრო ხელმძღვანელი კახა ამბალია, ქორეოგრაფები: დევიზ სილოგავა, მარინა ბახბავა), საბავშვო-ახალგაზრდული ანსამბლი „როკვა“ (სამხატვრო ხელმძღვანელი ედიშერ ალექსანდრია, ქორეოგრაფი ასმათ კუჭავა), ფოთის ფოლკლორის ცენტრის ქორეოგრაფიული ანსამბლი „სამება“ (ქორეოგრაფი კობა დარახველიძე, ასისტენტები: მაია ქოიავა, ნიკოლოზ ბართია), ფოთის ქორეოგრაფიული ანსამბლი „იმედი“ (ქორეოგრაფი მალხაზ მაკარაძე) ფოთის ქორეოგრაფიული ანსამბლი „არგონავტები“ (სამხატვრო ხელმძღვანელი მარინა ფხაკაძე, ქორეოგრაფი ლაშა ადანია). ფოთის ქორეოგრაფიული კოლექტივების საკონცერტო ცეკვებს საზეიმო სახე არ აკლდა, მათი სცენური მასპინძლობა, უდაოდ, იმსახურებდა საერთო მონონებას.

აღსანიშნავია, რომ საფესტივალო კონცერტს წინ უძღოდა ალღუმი. დასავლეთ საქართველოს სხვადასხვა ანსამბლების ნორჩი შემსრულებლები სიმღერით, საზეიმო შეძახილებით და ქუხილიანი ტაშით მოაბიჯებდნენ ქალაქის ცენტრისაკენ. ჩაქუროსან-ჩოხიანი და ფარჩაკაბებიანი ვაჟებისა და გოგონების სიხარულს საზღვარი არ ჰქონდა, რომელთა გვერდით იყვნენ ქართული ცეკვის ვეტერანები, აღიარებული მოღვაწენი.

ღიახ, შვენივლი ამ მრავალგზის ჭირნახ-

ად და ოპტიმიზმით აღსავსე ისტორიულ ქალაქს შეუქნათელი დღესასწაული – ქართული ცეკვის ფესტივალი, იდურად და შინაარსობრივად საინტერესო ორი მადლიანი დღე რომ დაგვამახსოვრა. პირველ დღეს საკონცერტო მნიშვნელობა ჰქონდა, მეორე დღე კი საინტერესო ასპარეზობამ მოიცვა.

მართლაც, 17 ივნისს მრავალი ქართული ხალხური ცეკვა ვიხილეთ, ყველას საკონკურსო ელფერი გააჩნდა. სხვაგვარად არც წარმოიდგინებოდა ეს სანაქებო სცენური პაექრობა.

ფესტივალის საორგანიზაციო საბჭომ საგანგებოდ დაანესა ეროვნული ქორეოგრაფიის ღირსებაშემკულ მოღვაწეთა სახელობის ჯილდოები, რომელთა ღვაწლი, ნაშრომ-ნაჯაფარი ყველა დროის კუთვნილებაა.

ნებისმიერი ქვეყანა დაიტრახებდა ილიკო სუხიშვილის, ნინო რამიშვილის, ჯანო ბაგრატიონის, დავით ჯავრიშვილის, ბუხუტი დარახველიძის, ენვერ ხაბაძის, ავთანდილ თათარაძის, გიორგი სალუქვაძის, ალექსანდრე ჯიჯიშვილის, დავით უშვერიძის, შოთა ჩახავას, ლერი მოსიას, ლატავრა ფოჩიანის, თამაზ ბეჟანიძის და სხვა დიდი სახელებით.

გამოჩენილ მოღვაწეთა სახელობის დიპლომები სათანადო კრიტერიუმების მიხედვით გამოიკვეთნენ, ყველას და ყველაფერს თავისი უტყუარი სახელი დაერქვა.

ფოთიდან მრავალი კოლექტივი მონაწილეობდა საფესტივალო ასპარეზობაში, რომელთაც დაგვამახსოვრეს შემდეგი ცეკვები: „კოლხური სუიტა“, „განდაგანა“, „ფერხული-ფარცა“, „ოსური სიმღე“, „სვანური“, „მოხეური“, „ნარნარი“, „მთიელ ქალთა ცეკვა, მთიელ ქალ-ვაჟთა საზეიმო“, „ლაზიკას“, „ფაზისის“ და „როკვას“ ხელოვნებამ მაყურებლის გული მოინადირა, მონდომება არ აკლდათ ფოთის სხვა კოლექტივებსაც.

საფესტივალო შესაძლებლობანი არც ზუგდიდელებს დაენუნებოდათ. სამე-

ლის ქორეოგრაფიული ანსამბლი „ზეკარი“ (ხელმძღვანელი — პავლე გერგე-დავა), კახათის N1 საჯარო სკოლის ქორეოგრაფიული ანსამბლი „კახათი“ (ხელმძღვანელი გურამ ნარმანია), ახალი კახათის საჯარო სკოლის ცეკვის ანსამბლი (ხელმძღვანელი გიორგი სურმავა), ჯიხაშკარის კულტურის სახლის ანსამბლი „ჯიხა“.

ტრადიციული შესრულების ნიშანთვისებებით გამოირჩეოდნენ ოზურგეთის რეზო ჭანიშვილის სახელობის ქორეოგრაფიული ანსამბლი „მანანური“ (ხელმძღვანელი: მანანა მაკარაძე, ნუკრი ლლონტი), ოზურგეთის სოფელ ნატანების კულტურის სახლის ქორეოგრაფიული ანსამბლი „კოლხა“ (ხელმძღვანელი მელისი ნადირაძე), ოზურგეთის გიორგი სალუქვაძის სახელობის ცეკვის ანსამბლი „ფესვები“ (ხელმძღვანელი მერაბ მორჩილაძე), ოზურგეთის N1 საჯარო სკოლის ქორეოგრაფიული ანსამბლი „ლაშა-გიორგი“ (ხელმძღვანელი ემზარ სანიკიძე).

ნაცადი შემოქმედებითი ხელნერით წარმოჩნდნენ ქუთაისის ქორეოგრაფიული ანსამბლი „აია“ (ხელმძღვანელები: ლადო კულაშვილი, ოთარ ნემსაძე), აბაშის მუნიციპალიტეტის ხელოვნებისა და კულტურის ცენტრის ანსამბლი „ანანური“ (ელისო გაბელია) და ხარაგაულის კულტურის ცენტრის ანსამბლი „უბისი“ (ხელმძღვანელები: ელისო და ზაზა ლურსმანაშვილები), წყალტუბოს ცეკვის ანსამბლი „ვერისი“ (ხელმძღვანელები: მეგი ბუხუტიშვილი, თემურ აფხაძე), აბაშის რაიონის მარანის საჯარო სკოლის ანსამბლი „ჯანსულო“ (ხელმძღვანელები: გიორგი შუბლაძე, ავთანდილ თოდუა), ჩხოროწყუს სოფელ ლესიჭინეს ქორეოგრაფიული ანსამბლი „ოქროს სანმისი“ (ხელმძღვანელი ჯემალ ჟვანია).

საინტერესო შთაბეჭდილება დატოვეს ბათუმის N1 საჯარო სკოლის ქორეოგრაფიულმა ანსამბლმა „ლილე“ (ხელმძღვანელი ნუგზარ მიქაძე) და ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის სოფელ „ახალსოფლის“ ანსამბლმა „ახალი თაობა“ (ხელმძღვანელი ავთო გვიანიძე).

ასე, რომ საფესტივალო პაექრობამ მკაფიოდ დაგვისურათა თითოეული საცეკვაო კოლექტივის სცენური სახე. საცხებით დამსახურებულად, ნამდვილი შემოქმედებითი მიდგომით შეფასდნენ მასობრივი ანსამბლები, მცირე ჯგუფებიც. თითოეული საცეკვაო ნომერი შესაბამისი კრიტერიუმებით გაანალიზდა: პირველი – ცეკვის კომპოზიციური ერთიანობა, ტექნოლოგიური საშუალებანი ანუ საცეკვაო ლექსიკა, შემსრულებლობა, მისადაგი ნახაზი; მეორე – მასობრიობა, სინქრონიზმი, ფოლკლორული მემკვიდრეობა; მესამე – სადადგმო მიგნება, საცეკვაო

თამაზ ბეჟანიძის ხსოვნის საღამო

❖ რიულ მონაპოვრებს საკადრი-სად ვერ ვუვლით. მეტსაც გეტყვით, ცეკვის დამდგმელთა ერთ ნაწილს, ყოველგვარი ანალიზის გარეშე, შემოაქვთ ჩვენში სრულიად გაუცხოებული საცეკვაო „ჩანარები“, რაც საფუძველს უმაგრებს ქალისა და ვაჟის ერთნაირად, ერთი და იგივე საცეკვაო ლექსიკით ცეკვას. სწორედ, ამგვარი უკეთური ტენდენციების გამოხატულებაა, რომ ქართულ საცეკვაო ხელოვნებაში ფესვები გაიდგა ეგრეთ წოდებულმა „ქალთა ხორუმმა“. ყოველივე ამას დასაჯელურისადმი ბრმა მიმბაძველობა, თუნდაც უხერხემლო ქორეოგრაფიული რომანტიკა ჰქვია, რაც დაუბრკოლებლად შემოიჭრა ჩვენში.

სავსებით მართებულია პროფესორების რეზო ბალანჩივაძისა და რეზო ჭანიშვილის კარგად ანონილი განმარტება, რომ „ქართველი მეომარი ქალის“ ტერმინი კი არ გაგვაჩნია, სწორედაც ახმინებენ, რომ „ქალთა ხორუმი“ – საქართველოს ისტორიის ფალსფიცირებაა და, რაც მთავარია, ქართული ეროვნული ხასიათის სრული გაუთვალისწინებლობა და უგულვებელყოფაა.

სხვა შეუსაბამობასაც ვერ მოვუხუჭავთ თვალს. ეროვნული ხასიათის სრული იგნორირებაა, რომ სვანურ ვაჟთა „ცერულში“ ვაჟებთან ერთად ცერებზე ცეკვავენ გოგონებიც. გაუგებარია ცალკეულ ქორეოგრაფთა ცეკვა „კავკასიურით“ გატაცება. ეს უფრო მოჩვენებითობის, პომპეზურობის, და, ბოლოს უნაყოფო შემოქმედების გამოხატულებაა. სავსებით სამართლიანად შენიშნავს პროფესორი ოლეგ ალავიძე: „ამ ბოლო დროს პოპულარობას იხვეჭენ „კავკასიური“ ტიპის ცეკვები, რომლებიც საოცრად ჰგავს ერთმანეთსა და რომელთა „კავკასიურობა“ ჩქარ ტემპში შესრულებული ილეთების კორიანტელია ყოველგვარი აზრობრივი დატვირთვის, სიუჟეტური ხაზებისა და იდეების გარეშე. არც ის არის უყურადღებოდ დასატოვებელი, რომ ცეკვები არსებითად, „მთიულურების“ ტექნოლოგიურ მასალაზე დაფუძნებული და ვერც კი გაიგებ, ვინ ვისგან სესხულობს და რას იღებს (ოლეგ ალავიძე, 110 წლიანი მთლიანობა, გაზეთი „საქართველოს ქორეოგრაფია“ N1, იანვარი, 2011 წელი).

ასე რომ ქართულ ცეკვებში უხეირო, სრულიად შეუსაბამო ნეგატივების შემოტანის უმთავრესი მიზეზები შესასწავლია და დასაგმობიცაა. სიღრმისეულად უნდა მივუდგეთ ფონოგრამული საცეკვაო მუსიკის მოძალებას. ყველანაირად განვსაზღვროთ მისი გამოყენების დადებითი ან უარყოფითი დანიშნულება.

ამრიგად, კოლხურ-ლაზური საცეკვაო ფესტივალი არცთუ ისე ცოტა კითხვაზე იძლევა სადღეისო პასუხებს. იგი უთუოდ არის „სანურთელი და სარგებელი“, როგორც თეიმურაზ პირველი იტყოდა „სულისა გასანათენი“.

ამ ფესტივალმა ჩვენს ახალგაზრდობას გულის სინათლე მოჰფინა, უკეთ აგრძნობინა ყველას, რომ ეროვნული ქორეოგრაფიისთვის სამსახური ჩვენი ქვეყნის, ხალხის სულიერებისთვის სამსახურია. შთაგვაგონა, რომ არსებობს ერთი უტყუარი ჭეშმარიტება: – ვიცეკვოთ ქართულად, უტყნობი ტრადიციული სახე შემოვუნახოთ დიდ მოღვაწეთა მიერ სულისფერებით გამოტარებულ შემოქმედებით მემკვიდრეობას.

ზაურ ლაზიშვილი

საქართველოს ქორეოგრაფიის მოღვაწეთა შემოქმედებითი კავშირის თავმჯდომარის მოადგილე, აჭარის დამსახურებული არტისტი, საქართველოს დამსახურებული პედაგოგი, ღირსების ორდენის კავალერი

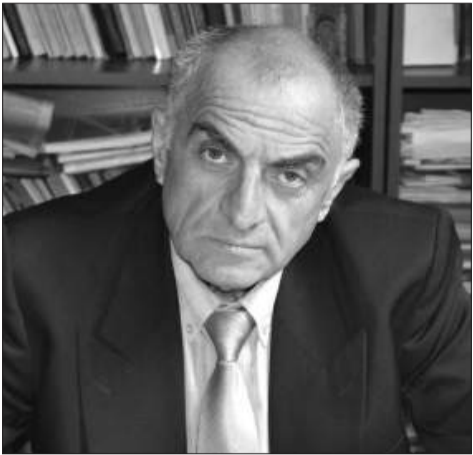

საქართველოს ქორეოგრაფიის მოღვაწეთა შემოქმედებითი კავშირის გამგეობამ დაწმ. სამების საკათედრო ტაძრის ახალგაზრდული კულტურის ცენტრმა 2012 წლის 15 დეკემბერს გამართეს გამოჩენილი ქართველი ქორეოგრაფის, ენვერ ხაბაძის სახელობის პრემიის ლაურეატის, აჭარის მ.კუხიანიძის სახ. სიმღერისა და ცეკვის დამსახურებული ანსამბლის ყოფილი ხელმძღვანელის **თამაზ ბეჟანიძის ხსოვნის საღამო**.

ქორეოგრაფიული კვლევა

ქორეოგრაფიული ხელოვნების სწავლების ზოგიერთი აქტუალური საკითხი

ცეკვის, უფრო ფართოდ კი ქორეოგრაფიული კულტურის შესახებ საუბრისას, როგორც კონტექსტიც არ უნდა ჰქონდეს მსჯელობას, წინა პლანზე მისი როგორც ხელოვნების დარგის ძირითადი მახასიათებლები გამოდის და საჭირო შეფასებებიც ამ კუთხით კეთდება. ეს, ბუნებრივია, ასეც უნდა იყოს, მაგრამ თვით სპეციალისტებსაც კი ხშირად ავიწყდებათ, რომ საბავშვო ქორეოგრაფიაზე ფიქრისას თუ საუბრის დროს მოვლენები სხვა რაკურსით, სხვა მიმართულებით უნდა იქნას განხილული. არ შეიძლება სერიოზულად ვიმსჯელოთ იმის თაობაზე, თითქოსდა ნორჩი მოცეკვავეებით დაკომპლექტებული საბავშვო კოლექტივი ისეთივე ამოცანების, თუნდაც ესთეტიკური ამოცანების, გადასაწყვეტად იყოს მონოდედებული, როგორც პროფესიონალი მსახიობ-მოცეკვავეების ანსამბლი. მუდამ უნდა გვახსოვდეს, რომ ცეკვის ხელოვნების უმთავრესი მიზანი საბავშვო ანსამბლებში არის მოზარდების ფიზიკური, ესთეტიკური და პარტროტული აღზრდის პროცესისათვის ხელშეწყობა. ამ გაგებით საბავშვო ქორეოგრაფია, უპირველეს ყოვლისა, არის საშუალება და არა მიზანი.

ვისაც ეს გარემოება კარგად ესმის და თავის მუშაობაში სწორედ აღნიშნული მოტივაციით ხელმძღვანელობს, მას ღირებული პედაგოგიური განზრახვა ამოქმედებს და საბოლოო ჯამში ნიჭიერ მსახიობ-მოცეკვავეებსაც ზრდის.

სამწუხაროდ, უნდა ითქვას, რომ ეს, ერთის შეხედვით თითქოსდა მარტივი ჭეშმარიტება, ბევრ ქორეოგრაფ-პედაგოგს და თვით მშობელს სათანადოდ გათვალისწინებული არ აქვს. სწორედ ამის დადასტურებაა ის ფაქტი, რომ ჩვენი მოქმედი საბავშვო ანსამბლები და მათი ნორჩი მოცეკვავეები, ფაქტობრივად, ზომამი დაპატარავებულ უფროსებს უფრო ჰგვანან, ვიდრე საკუთარ თავს. საოცრად ღარიბი გახდა საკონცერტო რეპერტუარი, რომლის ერთ თავში „მთიულურის“ ტიპის ცეკვები დგას, მეორეში კი „განდაგანას“ ვარიანტები. აქა-იქ „რაჭული“ გაიღვებს, ან კიდევ რაღაც ამდაგვარი და ამით მთავრდება ყველაფერი. ქორეოგრაფებს სამარქაფოდ, შიდა მოხმარებისათვის თითო-ოროლა სხვა ცეკვაც აქვთ, მაგრამ საკონცერტო გამოსვლების დროს, როგორც წესი, მხოლოდ ზემოხსენებული ცეკვები გამოაქვთ.

ჩემთვის გასაგებია ამგვარი მოქმედების მოტივები და მისი ახსნაც

შემიძლია, თუმცა ამ ყველაფრის მიღება და გათავისება მიძნელებდა.

პრაქტიკული გამოდილების ანალიზი აჩვენებს, რომ ბავშვის შემოქმედებითი განვითარების თვალსაზრისით უდიდესი მნიშვნელობა აქვს იმას, თუ როგორ უწყობს ხელს სასწავლო-აღმზრდელობითი პროცესი იმ თანშობილ უნარ-შესაძლებლობებსა და ნიჭის ნასახების განვითარებას, რომელიც მას ბუნებამ იმთავითვე უბოძა.

სპეციალური სამეცნიერო გამოკვლევებით დადგინდა, რომ ბავშვის შემოქმედებითი განვითარებას გარკვეული ლოგიკა და საფეხურები გააჩნია. მისი საწყისი მომენტია ზოგადი ნიჭიერება, რომელსაც ნელ-ნელა ემატება მიბაძვის გზით აღმოცენებულ-განვითარებული მოტივთა სისტემა, რაც, საბოლოო ჯამში, პიროვნულ თვისებებში გადადის და უფრო მაღალი მიზნების გაჩენას უწყობს ხელს. უფრო კონკრეტულად თუ ვიტყვით, ამ დროს ხდება ზოგადი ნიჭიერების გადასვლა აქტუალურ შემოქმედებით მიმართულებებში (ლიტერატურული საქმიანობა, ხატვა, ცეკვა, მუსიკალური შემოქმედება და ა.შ.).

ბუნებრივია, დგება საკითხი: სად არის და რა როლს ასრულებს ამ თვალსაზრისით პედაგოგიური ანუ სასწავლო-აღმზრდელობითი გარემო?

ბავშვის პირველადი შემოქმედებითი განვითარების ასაკი, როგორც ამას გამოკვლევები აჩვენებს, მოდის 3-5 წლის პერიოდზე. ეს ის ასაკია, როდესაც ბავშვის შემოქმედებითობის განვითარების თვალსაზრისით უდიდესი მნიშვნელობა აქვს მიბაძვის ფენომენს და თუ ამგვარი მისაბაძი ობიექტი ბავშვის სასიცოცხლო გარემოში არ არსებობს, შემოქმედებითობა გადადის ფარულ ანუ ლატენტურ მდგომარეობაში. დასაშვები და მოსალოდნელია ისიც, რომ მისაბაძი ობიექტის როლი შეიძლება შეასრულოს ტელევიზორმა, მულტფილმებმა და სხვა მსგავსი ტიპის მოვლენებმა.

ბავშვის შემოქმედებითი უნარ-შესაძლებლობების განვითარებისათვის მომდევნო და მნიშვნელოვანი პერიოდი დგება ე.წ. მოზარდობისა და ჭაბუკობის ხანაში (10-12-დან 20 წლამდე). აღნიშნულ მონაკვეთში ზოგადი შემოქმედებითობის ბაზაზე ხდება „სპეციალიზებული“ შემოქმედებითობის ჩამოყალიბება, რის შედეგადაც ვითარდება სპეციალური უნარები, მიდრეკილებები და მისწრაფებები.

ესაა ეტაპი, როდესაც მოზარდის ცხოვრებაში უნდა შემოდიოდეს პროფესიონალური სახელოვნებო ნიმუშები, ეტალონები და ნორმები. ამასთან უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება ოჯახის წევრების, მეგობრებისა და პედაგოგიური გარემოს მხარდაჭერას. საგულისხმოა, რომ მეორე პერიოდი მთავრდება ორი ერთმანეთთან დაპირისპირებული შედეგით. ჭაბუკი ან სამუდამოდ რჩება მისაბაძი ნიმუშის, ობიექტის გავლენის სფეროში, ან კიდევ მკვე-

თრად უპირისპირდება მას და ეძებს ორიგინალურ გზებს. ის, რაც აქ ითქვა საერთოდ ბავშვის შემოქმედებითი განვითარების საკითხთან დაკავშირებით, შეიძლება მიუყენოთ ქორეოგრაფიული პედაგოგიკის კონკრეტულ სფეროს. ზემოთ ნახსენები 3-5 წლის ასაკის სივრცე, იშვიათად, ან საერთოდ არ ხდება პედაგოგი-ქორეოგრაფის თვალსაზრისით არეში. ეს შეიძლება კარგიცაა, რადგან ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით ეს ასაკი სენზიტიური ანუ აქტუალური და მომგებიანია ლიტერატურული, თეატრალურ-გარდასახვითი ტიპის თამაშებრივი საქმეებისათვის.

6 წლის ასაკისათვის დგება ერთგვარი კრიზისის პერიოდი, როდესაც ბავშვს ძველებური თამაშებრივი ქცევის მოდელების მიმართ ნელ-ნელა უყალიბდება კრიტიკული დამოკიდებულება და იგი დაჟინებით მიისწრაფვის ე.წ. „სწორი“ ქცევის ეტალონებისაკენ.

აღნიშნული პერიოდი უკვე სასურველი ეტაპია ბავშვის ცხოვრებაში პედაგოგი-ქორეოგრაფის გამოჩენისათვის, რომელიც მოზარდს პატარ-პატარა დოზებით მიანოდებს:

პოზიტიური შემოქმედებითი ქცევის ნიმუშებს;
შექმნის: შემოქმედებითი ქცევის მისაბაძი პირობებსა და გარემოს;
დაბლოკავს აგრესიულ და დესტრუქციულ ქცევით გამოვლინებებს;
სოციალურად განამტკიცებს მისაბაძი, წარმატებულ შემოქმედებით გამოვლინებებს. არ უნდა დაგვაიწყდეს, რომ შემოქმედებითი უნარების განვითარება შესაძლებელია მხოლოდ სპეციალურად ორგანიზებულ გარემოში. ეს უკანასკნელი მრავალფაქტორიანი ფენომენია და მოიცავს მატერიალურ-ტექნიკურ პირობებს, დარბაზისა თუ საცეკვაოდ გამოყოფილი კლასის ინტერიერის მხატვრულ გააზრებას, ეფექტური სამუსიკო მასალის გამოყენებას, დადებითი შინაარსის მქონე საჩვენებელი მასალების არსებობას და, რაღა თქმა უნდა, სიყვარულით, მზრუნველობით გამთბარ პედაგოგიურ ურთიერთობებს. ძნელი არ არის იმის წარმოდგენა, თუ რა გავლენა შეიძლება იქონიოს მოზარდის განვითარებაზე ავტორიტარულ საწყისებზე აგებულმა სასწავლო გარემომ, რაც, სამწუხაროდ, ფართოდაა გავრცელებულ-დანერგილი ბევრი ჩვენი ქორეოგრაფის საქმიანობაში. ანსამბლთან მუშაობის პროცესში უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ისეთ ფაქტორს, როგორცაა „ფსიქოლოგიური ურთიერთობის“ პრობლემა. ამგვარ ურთიერთობებში, როგორც წესი, პოლუსებს ქმნიან „სუბიექტი-სუბიექტი“ (პედაგოგი ინდივიდუალურად მუშაობს ბავშვთან) და „სუბიექტი – ჯგუფი, როგორც ობიექტი“ (პედაგოგი მუშაობს ჯგუფთან, ანსამბლთან). ამგვარ მიმართებებში უმთავრესია ერთმანეთზე ორიენტირებული ემოციური ურთიერთობები.

როგორი დემოკრატიც არ უნდა იყოს პედაგოგი თავისი შინაგანი

ბუნებით, მისი ურთიერთობა ჯგუფთან, ანსამბლთან მაინც, ერთგვარად ასიმეტრიულია, რადგან მან „მეტი იცის და მეტი შეუძლია“, მაგრამ ამ მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება დაუშვებელია. ამასთან, რაკი აღნიშნული ობიექტური რეალობის შეცვლა პრაქტიკულად შეუძლებელია და სრულად თანაბრობის მიღწევა არ ხერხდება, მასწავლებლის წარმატების საზომი უკვე თვით სასწავლო პროცესის შემოქმედებითი და მაღალი სამოტივაციო გარემოს უზრუნველყოფის ხარისხი ხდება.

სპეციალური გამოკვლევები ადასტურებს, რომ მოტივაციის ფსიქოლოგიური ფაქტორი ძალიან დიდ როლს თამაშობს მთლიანად ადამიანის, მათ შორის, ბავშვის ქცევა-მოქმედებებში. იგი, ძალიან ხშირად, როგორც წარმატების, ასევე წარუმატებლობის საფუძვლად გვევლინება. მაღალი სამოტივაციო საფუძვლებისა და მისწრაფებების პირობებში ბავშვები ძალზედ დიდ სიმტკიცეს ავლენენ. სამოტივაციო მისწრაფებების უზრუნველსაყოფად საჭიროა გარეპირობების შექმნა და სტიმულირების, დასჯა-წახალისების მექანიზმების ამუშავება.

ცნობილია, რომ მოსწავლის მთავარი ასაკობრივი მოტივი არის მიღწევის მოტივი. ბავშვს ეშინია წარუმატებლობის, მას სურს იყოს პატივცემული, დაფასებული და სწრაფად მიიწვედეს წინ.

იმისათვის, რომ ბავშვობის ასაკში ბუნებრივად არსებული ეს მახასიათებელი არ დაითრგუნოს საჭიროა:

მეცადინეობის დაწყებისთანავე მივანოდოთ ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ რა უნდა ისწავლოს მოცემულ კონკრეტულ შემთხვევაში და როგორ შეფასდება მათი შრომა;
უნდა შევთავაზოთ მოზარდებს ინდივიდუალურად ან ჯგუფურად თვითონვე მიიღონ მონაწილეობა სასწავლო აქტივობის დაგეგმვაში, აირჩიონ მენეჯილები და იმოქმედონ ერთმანეთთან შეთანხმებული გეგმებით;
მოზარდებს უნდა დავეხმაროთ დაისახონ რეალური მიზნები. თუ მოსწავლე არარეალურად მაღალი მიზნებისაკენ მიისწრაფის, მას უნდა შევთავაზოთ იფიქროს ალტერნატიულ ვარიანტებზე;
მოსწავლეებს უნდა დავეხმაროთ დაინახონ კავშირი საკუთარ მონდომებასა და შრომის შედეგებს შორის. მათ უნდა ვკითხოთ „კმაყოფილი ხართ შედეგით?“ „კარგად გიმუშავია“, „შენი იმედი ყოველთვის მქონდა“, „ეს უკვე ნამდვილი საქმეა“ და ა.შ.

კარგია, როდესაც დავალების შესრულების შემდეგ მოსწავლეებს ეძლევათ საშუალება ისაუბრონ სირთულეებზე, რომელიც მათ სწავლების პროცესში შეხვდათ და რომელთა გადასაღებადაც სხვადასხვა გზებს მიმართეს;
პედაგოგმა თავი უნდა აარიდოს ნაჩქარევ დასკვნებს წარმატება-წარუმატებლობის შესახებ. საჭიროა ჩვენდეთ პრობლემის სიღრმეებს, წინარე, უკვე ათვისებულ ცოდნაში არსებული ხარვეზების ხასიათს, ყურადღება უნდა მივაქციოთ გან-

ქორეოგრაფიული კვლევა

საბავშვო ქორეოგრაფიას მიხედვით სჭირდება.

ქართული საცეკვაო ხელოვნება უდავოდ მაღალ პედაგოგიურ დონაზე დგას, მაგრამ მიღწეული არ უნდა დაკმაყოფილდეთ. ჩვენი პროფესიონალი თუ თვითმოქმედი, მუნიციპალური, საბავშვო ქორეოგრაფიული ანსამბლები, თითქმის უმრავლესობაზე მეტი, წარმოუდგენლად მაღალ დონეზე ცეკვავენ თავისი შესაძლებლობის, ნიჭის, მონაცემების ფარგლებში, მაგრამ აუცილებლად გადასახედია ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლების რეპერტუარი, განსაკუთრებით საფრთხილოა 5-დან 12 წლამდე ვაჟების ფიზიკური მდგომარეობა, რამეთუ ძვალი ჯერ ფორმირებული და ფიზიოლოგიურად მყარი არ არის, ამიტომაც მუხლზე დაცემები, მუხლზე ვარდნები, მუხლიდან ახტომები და შემდეგ ვარდნები, სასურველი იქნება თუ გვიან ასაკში შევასწავლით, 12 წლიდან. ასეთი მიდგომით დავიცავთ მათ ჯანმრთელობას და მათ ფიზიკურ მონაცემებს ნიჭთან ერთად, რითაც სწორი მიმართულება მიეცემა განვითარებისათვის.

აუცილებლად მოსაგვარებელია საბავშვო რეპერტუარი და მიმართულებების განსაზღვრა, კარგი იქნება თუ ბავშვებისათვის ქორეოგრაფები მოამზადებენ სიუჟეტურად შინაარსით დატვირთულ ცეკვებს, რათა ბავშვი თავიდანვე ჩასწავდეს საცეკვაო ნიუანსებს, ხშირ შემთხვევაში ჩვენი კოლეგები განსაკუთრებით რთულ კვლით ნახაზებზე ამუშავებენ მოსწავლეებს, რაც არღვევს პრინციპს სწავლების იმ მეთოდისა, რომელსაც ჰქვია მარტივიდან რთულისაკენ. ეს მეტად უადვილებს ბავშვებს უფრო ადვილად ჩასწავლენ ცეკვის საიდუმლოს, ამით უფრო მეტად შევიწარმებთ ბავშვთა კონტიგენტს, რაც ქორეოგრაფის და ბავშვთა ქორეოგრაფიული ანსამბლის წარმატების საწინდარია. როცა საინააღმდეგო სიტუაციას ვხვდებით, ანუ ანსამბლებიდან ხდება მოსწავლეთა

გადინება, ეს უარყოფითად აისახება ანსამბლის მუშაობაზე, რაც, საერთო ჯამში, აზიანებს, აფერხებს ანსამბლის განვითარებას და წინსვლას.

უკვე ბევრჯერ მომინია იმის თქმა, თუ რაოდენ მძიმე და აუტანელია ნებისმიერი საბავშვო ქორეოგრაფიული ანსამბლის ხელმძღვანელისათვის, როცა წლების მანძილზე ნალოლიავები და უდიდესი შრომის შედეგად გაზრდილი, ჩამოყალიბებული მოცეკვავე ტოვებს გამზრდელ პედაგოგს და გადადის სხვა ანსამბლში. მოსწავლის მშობლისთვის ეს ჩვეულებრივი ამბავია და შეიძლება ისინი ამას არც განიცდიან, მაგრამ სად არის ჩვენი კოლეგების კოლეგიალობა? თვითონაც ხომ ბევრჯერ აღმოჩენილან იგივე სიტუაციაში და საკუთარ თავზე გამოუცდიათ ასეთი უსულგულო დამოკიდებულება, რაც ასე არღვევს ადამიანობის მორალურ, ეთიკურ მხარეს. ყველამ უნდა ვიფიქროთ ამ საკითხზე. ეს აუცილებელია, ადამიანურობიდან გამომდინარე.

აუცილებელია ქორეოგრაფის მოღვაწეთა შემოქმედებითმა კავშირმა სთხოვოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს, რათა ერთობლივად შეიმუშაონ ისეთი პროექტი, რომელიც ქორეოგრაფს თავისი შრომის საზღაურის კომპენსაციის საშუალებას მისცემს. ეს პროექტი კარგად აქვთ შემუშავებული სპორტულ სამყაროში, განსაკუთრებით ფეხბურთში. საკმარისია, რომელიმე საფეხბურთო სკოლიდან ერთი ან რამდენიმე ფეხბურთელი აიყვანოს კლუბმა, ისინი კანონით ვალდებული არიან ფინანსური კომპენსაცია გაუკეთონ იმ სკოლას, საიდანაც აიყვანეს ფეხბურთელი. რატომ არ შეიძლება იგივე გაკეთდეს ქართულ საბავშვო ქორეოგრაფიაში?

ქორეოგრაფი კოლოსალურად იხარჯება, როგორც გონივრულად, ასევე ფიზიკურად, რამდენი ოფლი

უნდა დაღვაროს, რომ მოსწავლე მიიყვანოს კონდიციამდე, რის შემდეგაც, მშობელს შეუძლია თავისი შვილი გადაიყვანოს იქ, სადაც მას მოესურვება და ნებისმიერი პროფესიონალი ანსამბლი, რომელიც სახელმწიფო დოტაციაზეა, მიიღებს ამ მოცეკვავეს. რა რჩება ქორეოგრაფს, ვინც გაზარდა? – შრომა, ოფლის ღვრა, წვალბა და დაუფასებლობა!

ეს ადამიანის უფლებების აშკარა კანონდარღვევაა, რაც სასწრაფოდ უნდა გამოსწორდეს. ამაზე ფიქრი და ზრუნვაა საჭირო, ჩვენს გასაკეთებელს სხვა არავინ არ გააკეთებს. ამ საკითხის სასწრაფოდ მოგვარებაა საჭირო. აუცილებელია სახელმწიფოს ჰქონდეს სერიოზული დამოკიდებულება საბავშვო ქორეოგრაფიის მიმართ. ქართულმა საბავშვო ქორეოგრაფიამ, რომელიც მადანია იმ სახელმწიფო ანსამბლებისათვის, რომელთაც აქემევენეს მსოფლიო მაცურებელს, რომ ქართული ცეკვა მსოფლიოს მერვე საოცრებააო. დუხჭირმა ცხოვრებამ, გაუსაძლისმა პირობებმა, სახელმწიფოს მიერ უგულო დამოკიდებულებამ შეამცირა მოსწავლეთა რაოდენობა ბავშვთა ანსამბლებში, დაანგრის კლუბები, კულტურის სახლები, გააუქმეს ქორეოგრაფიული სტუდიები და ამან გამოიწვია თვითნაბადი ტალანტების დეფიციტი. თუ სახელმწიფომ ფინანსური დახმარება არ აღმოუჩინა საბავშვო ქორეოგრაფიას, უმუშევარი მშობლების იმედად ყოფნა არას გვარგებს. იმათ თავიანთი თავი გასჭირვებიათ, უსახსრობის გამო ბავშვები არ მოჰყავთ ცეკვაზე.

აუცილებელია ყველა სკოლაში დაუშვან ქორეოგრაფის შტატი მაღალი ანაზღაურებით, ასევე საშტატო ერთეულები ორ მუსიკოს აკომპანიატორზე, რაც მოგვცემს საშუალებას შევარჩიოთ საუკეთესო მონაცემების გოგონები და ვაჟები და კვლავ

ამუშავდება ულვეი საბადო. უსახსრობამ ქორეოგრაფთა 80% იძულებული გახადა, უარი ეთქვათ ცოცხალ მუსიკალურ თანხლებას და ბავშვებთან მუშაობენ ჩანანური ფონოგრამებით. ფონოგრამა ფონოგრამას გააჩნია: ბევრი ჩვენი კოლეგა ამას ნიჭიერად აკეთებს, ვერაფერს შეეძლება, ხოლო მავანნი, სადაც რას წაანყდებიან, წვალბებით აკომპლექტებენ საცეკვაო მუსიკებს, ხშირად ხდება გაუგებრობები, საავტორო უფლებებზე კამათი და რიგი უსიამოვნებები. კარგად ჩანერილი მუსიკები, გახმოვანებული ხმის გამძლიერებლებით კარგად ჟღერს, ყურისთვის საამოა, მაგრამ სიღრმისეულად თუ დაფიქრდებით, მოსწავლეთა აღზრდის პროცესში ცოცხალი მუსიკა შეუცვლელია ყველა ასპექტის გათვალისწინებით და რაც მთავარია, ქართული ცეკვა, ქართული საცეკვაო მუსიკა თანმზრდილნი არიან და ერთად მიაღწიეს იმ სიმაღლეს, რომელიც ასეულ წლებს ითვლის. კონსერვაციული უნდა მივალნიოთ ქორეოგრაფებმა, მუსიკოს აკომპანიატორებთან და კვლავ ერთად გავაგრძელოთ ეროვნული საქმის კეთება, იმ საქმისა, რომელსაც მსოფლიოში ბადალი არა ჰყავს!

იური ტორაქა

საქართველოს ქორეოგრაფიის
მოღვაწეთა შემოქმედებითი კავშირის
თავმჯდომარის მოადგილე

ქორეოგრაფიული ხელოვნების სწავლების ზოგიერთი აქტუალური საკითხი

83.7 ნიუბის, დამოკიდებულების, ფასეულობათა აღიარების მომენტებს;

თუ მოსწავლეებს პრობლემები აქვთ შესასწავლი მასალის გაგების თვალსაზრისით, საჭიროა თვით ასათვისებელი მასალის საერთო მოცულობა დაიყოს მცირე ნაწილებად. ამასთან, გათვალისწინებული უნდა იქნეს მოზარდის შესაძლებლობები. დაუშვებელია ყველას თანაბარი სირთულისა თუ მოცულობის ამოცანები შევთავაზოთ.

ბავშვის მიღწევა თუ მარცხი უნდა განვიხილოთ ინდივიდუალურად, თანაგრძნობის ატმოსფეროში ორგანიზებული საუბრების დროს. პედაგოგი უნდა დაინტერესდეს იმის გარკვევით, თუ როგორი დამოკიდებულება აქვთ მოზარდებს, როგორც სასწავლო პროცესის, ასევე მიღებული შედეგის მიმართ. უნდა გაირკვეს, მიღებული შედეგებისაკენ სწრაფვა ბავშვის შინაგანი მოტივაციის გამოვლენაა თუ, უბრალოდ, მასწავლებლისაგან წამოსული დავალების იძულებით შესრულებებზე

მიმართული აქტივობა.

მოსწავლეებს, რომლებიც მარცხის აცხადების მიზნით გაურბიან რთულ დავალებებს, უნდა შევთავაზოთ ისეთი დავალებები, რომელთა შესრულებასაც ისინი წარმატებით შეძლებენ.

მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა წავაქეზოთ ისინი უფრო რთული მიზნების მისაღწევად. დაუშვებელია, მოსწავლეს ჩავუკლათ პერსპექტივის შეგრძნება! მას არასოდეს უნდა ვუთხრაოთ, რომ „სულერთია, ის მაინც ვერაფერს მიაღწევს“...

პედაგოგ-ქორეოგრაფს უმეტეს წილად ინდივიდუალური და ჯგუფური სამუშაოების შესრულება უხდება.

ერთსა და მეორესაც თავისი დადებითი და უარყოფითი მხარეები აქვს.

ფაქტია, რომ ქორეოგრაფიაში ინდივიდუალური მუშაობა-ვარჯიშის მეთოდის გამოყენების გარეშე წარმატება არ მიიღწევა. ამასთან ინდივიდუალური მუშაობის დროს მოსწავლეებმა იციან, რომ მათ შედეგებს არავითარი კავშირი არ აქვს სხვების

შედეგებთან. სიტუაცია იცვლება ერთობლივი ანუ ჯგუფური მუშაობის დროს, სადაც მოსწავლეებმა იციან, რომ მათი მიზანი მხოლოდ მაშინ არის მიღწევადი, როცა სხვებიც მიაღწევენ ანალოგიურ შედეგებს. ერთობლივი მუშაობის დროს მოზარდები სწავლობენ ურთიერთობას და ერთმანეთის შემწყნარებლობას.

მუდამ უნდა გვახსოვდეს, რომ ჯგუფური ნორმების შეცვლა მასწავლებლისათვის ურთულესი ამოცანაა. ზოგჯერ იმან, რაც მასწავლებელს მხარდაჭერა ჰგონია, შეიძლება მოსწავლისთვის საპირისპირო ეფექტი ჰქონდეს. მაგალითად, წარჩინებული მოზარდის უზომო ქებით ის შეიძლება კოლეგებიდან გარიყული აღმოჩნდეს და პირიქით, „ხულიგანის“ დასჯით, ჩვენ მას ხშირად ავტორიტეტს ვუმაღლებთ თანატოლებში.

პედაგოგის წინაშე მდგარ კონკრეტულ ამოცანათა შორის ერთ-ერთი უმთავრესია მოსწავლეების დაცვა შფოთვისა და შიშისაგან. ხშირია

შემთხვევა, როდესაც პედაგოგი ჯგუფში მეცადინეობის დროს ქმნის დასჯისა და მუქარა-დამცირების ატმოსფეროს. მასწავლებლის პოზიციას „დაე, ეშინოდეთ ჩემი, სამაგიეროდ ეცოდინებათ ის, რასაც ვასწავლი“, ხშირად მოსდევს დადებითი შედეგი, თუმცა, ხანგრძლივობის თვალსაზრისით, ეფექტი მაინც უარყოფითია...

ამის მიზეზი კი ისაა, რომ უარყოფითი ემოციები მოტივაციის დასუსტებას იწვევს, თანაც ინფორმაცია, რომელიც უარყოფით ემოციებს უკავშირდება, ადამიანებს, როგორც წესი, ძალიან სწრაფად ავიწყდებათ.

იმისათვის, რომ ავიცილოთ შიშთან დაკავშირებული შფოთვის გრძნობა, კარგი იქნება თუ მოტივირებისათვის პედაგოგი ეცდება ბავშვს ალუძრას სასიამოვნო ასოციაციები და მეცადინეობებზე კომფორტის განცდის პოზიტიური ატმოსფერო შეუქმნას.

ოლეზ ალავიძე
პროფესორი

ქორეოგრაფიული კვლავი

პოზიტიური ალბის პრობლემა ქართულ ქორეოგრაფიაში

„ცეკვა 6 წლის ასაკში დაიწყო. თავიდანვე უზომოდ მიყვარდა. ვერდი და ვოცნებობდი ცეკვის მასწავლებლობაზე, მაგრამ ჩემი მასწავლებლის პადაგოგიკის უცოდინარობის გამო ხშირად მხვდებოდა ე.წ. ხმალი. ყურს იმდენად მწარედ გვიწევდა, რომ სიმწრისაგან ცრემლები გვცვიოდა. ეს იყო პატარა დიქტატურა და ჩვენც დაპროგრამებულიებით შიშის ქვეშ ვაკეთებდით ჩვენთვის გაუგებარ რაღაც ილეთებს. ამის გამო, ბავშვობაში ცეკვა შემძულდა და მისი ხსენებაც აღარ მინდოდა...“. ეს ერთ-ერთი ამონარიდია ჩემი სტუდენტის თ.ა. მიერ ცეკვის პედაგოგიკის შესახებ დაწერილი თემიდან.

პრობლემა, რომელსაც მე ვეხები, ქართული საზოგადოებისთვის საკმაოდ კარგად არის ცნობილი. სტუდენტ თ.ა. მიერ საშინაო დავალებაში წამოჭრილმა ამ საკითხმა, კიდევ ერთხელ შემახსენა მისი აქტიულობისა და პედაგოგ-ქორეოგრაფთა გადამზადების აუცილებლობის შესახებ.

ვერ ვხვდები რატომ, მაგრამ, თითქოს მივეჩვიეთ, რომ ცეკვის მასწავლებელს (განსაკუთრებით ქართული ცეკვის) დიდი ჯოხი, გრძელი ქამარი ან განიერი ხელის მტევანი მაინც უნდა ჰქონდეს. ეს ქართველი ქორეოგრაფების უმეტესი ნაწილის რეალური სახეა. მათ კი ერთი სერიოზული პრობლემა აერთიანებთ – თავიანთი რისხვის კონტროლის უუნარობა.

აი ასე, მარტივად, ერთი ხელის მოქნევით გადაჭრეს ქართველმა ქორეოგრაფებმა დიმიტრი უზნაძისეული ალზრდის ტრაგედიის სახელით მონათლული პრობლემა. საქმე იმამია, რომ მასწავლებლის საქმიანობა და მოლოდინი შორეულ მიზანზე დაფუძნებული, ბავშვი კი თავისი ასაკობრივი თავისებურებების გამო დღევანდელი დღით ცხოვრობს, მას დღესვე უნდა თამაშიც და გართობაც. პედაგოგ-ქორეოგრაფები ამას თავნებობას მიაწერენ და „ურჩი“ ბავშვების აღსაზრდელად მამაკაც ქორეოგრაფთა უმრავლესობა ფსიქოლოგიური თუ ფიზიკური დასჯის სხვადასხვა მეთოდების ძიებაში არიან.

გაუთავებელი სხვადასხვა სახის კრიზისის ფონზე საზოგადოება ინდიფერენტულია ბავშვთა ძალადობის პრობლემის მიმართ. სიტუაცია იმითაც რთულდება, რომ საქართველოში მის დამცველად გვევლინება გავრ-

ცელებული ანდაზები და გამოთქმები, როგორცაა „შვილი გაზარდე მტრად, მოყვარედ გამოგადგება“, „მტკიცე ხელი“ და სხვა.

დაყვირება, განზრახ დამცირება, შერცხვენა, ბავშვის დაჩაგვრა, დათრგუნვა და ა.შ. – მენტალური, ფსიქოლოგიური ძალადობაა, რომელიც გულისხმობს ნებისმიერ სიტყვიერ ან ქცევით ზემოქმედებას ბავშვზე შიშის მდგომარეობის პროვოცირებით. ხოლო, ბავშვის ცემა, ყურის აწევა, თმების მოქაჩვა და ა.შ. – კი ფიზიკური ძალადობაა.

ძალადობის უამრავი განმარტება არსებობს. ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის განმარტებით, „ძალადობა არის ფიზიკური ძალის ან ძალაუფლების განზრახ გამოყენება რეალური ან მუქარის სახით მიმართული საკუთარი თავის, სხვა პირის, პირთა ჯგუფის ან თემის წინააღმდეგ, რომლის შედეგს წარმოადგენს (ან ამის ალბათობის მაღალი ხარისხი არსებობს) სხეულის დაზიანებები, სიკვდილი, ფსიქოლოგიური ტრავმა, გადახრები განვითარებაში ან სხვადასხვა სახის ზიანი.

ამგვარად, გამოთქმა „ფიზიკური ძალის ან ძალაუფლების გამოყენება“ უნდა გავიგოთ, როგორც სასტიკი მოპყრობის ნებისმიერი ფორმა (ფიზიკური, სექსუალური ან ფსიქოლოგიური). ამგვარი განმარტება ძალადობის შედეგების ფართო წრეს მოიცავს, მათ შორის ფსიქოლოგიურ ზიანს, ჯანმრთელობის შერყევას და გადახრებს განვითარებაში“ (ბავშვზე ძალადობის ძირითადი საკითხები, თბილისი, 2011 წელი).

მასწავლებლისა და მოსწავლის ურთიერთობაში ამ ტრაგიკული ფენომენის

მოხსნა მარტივად ხერხდება, თუ მასწავლებელი სწორად მუშაობს, თუ ითვალისწინებს ბავშვის ზოგად ფიზიკურ, ფსიქოლოგიურ და გონებრივი განვითარების ასაკობრივ და ინდივიდუალურ თავისებურებებს. ცეკვის სწავლებას კი სპეციალური ქორეოგრაფიული განათლების გარდა, პედაგოგიური და ფსიქოლოგიური მეცნიერებების საფუძვლიანი ცოდნა ესაჭიროება, რამეთუ, როგორც გერმანელები ამბობენ, „ვერ იქნები მასწავლებელი, თუ არ ხარ ფსიქოლოგი“. ამის კრიზისი კი ნამდვილად ეტყობა XXI საუკუნის ქართულ ქორეო-პედაგოგიკას.

პედაგოგ-ქორეოგრაფებისთვის ამოა იმის მტკიცება, რომ სასჯელი პირდაპირი გაგებით, არ არის ალზრდის საშუალება და იგი მხოლოდ ალზრდისათვის საჭირო პირობების შექმნას უზრუნველყოფს. რომ წახალისება და სასჯელი ზუსტად უნდა მიესადაგებოდეს მოზარდის მიერ განხორციელებულ მოქმედებას. თუ სასჯელი ადექვატური არ არის მოზარდის მიერ ჩადენილი მიუღებელი საქციელისა, მაშინ იგი ნეგატიურ განწყობას წარმოშობს მასწავლებლის მიმართ. რომ არსებობს დასჯის ალტერნატიული, უფრო ჰუმანური მეთოდები. ისეთი, როგორც არის პოზიტიური დასჯა. ამ შემთხვევაში ჩვენ მოსწავლეს ვაძლევთ ახალ სტიმულს, მისთვის არასასურველს, ამის შედეგად კი უარყოფითი ქცევის სიხშირე შემცირდება.

სამწუხაროდ, ბევრ მათგანს დღესაც გულწრფელად სჯერა, რომ სიმკაცრეს, შეყვირებას, ლანძღვასა და ხელის შეხებასაც კი გაცილებით სწრაფი შედეგები მოსდევს. ამგვარი მეთოდები კი, პედაგოგიურ-ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით, დამლუპველია. ბავშვთა მიმართ ძალადობასა და უგულვებელყოფას აქვთ როგორც მოკლევადიანი, ასევე გრძელვადიანი შედეგები. პირველ რიგში, ძალადობა და უგულვებელყოფა მთლიანად ამახინჯებს ბავშვის ცხოვრებას, მის პიროვნებას: უარესდება ბავშვის ფიზიკური ჯანმრთელობა, ბავშვს უჩნდება სოციალურ-ფსიქოლოგიური პრობლემები, ბავშვი ვერ აღწევს წარ-

მატებებს განათლებაში და სხვ. ძალდომრეობის პირობებში ალზრდული ადამიანის განვითარების ხაზი, ხშირ შემთხვევაში არასწორად მიემართება და ოდესმე აუცილებლად იჩენს თავს.

აღსანიშნავია, რომ ზედმინეწითი შენიშვნა-დასჯის პირობებში ბავშვი საკუთარ ფიზიკურ შესაძლებლობებში ეჭვდება („ეს ილეთი არასოდეს გამომივა“) და კარგავს თვითდაჯერებულობას, სწავლის სურვილს.

პედაგოგობა მოითხოვს მოთმინებას, სიმშვიდეს, ტაქტს და სხვათა მოსაზრებების შეწყნარებას. ბავშვის გამხნევება, შექება, მეგობრული თანადგომა – ანუ თანამშრომლობითი მიდგომა, ყველა ასაკობრივ საფეხურზე ამართლებს. თანამშრომლობითი პედაგოგიკა ქორეოგრაფიულ ხელოვნებაში იარსებებს მხოლოდ მაშინ, როცა პედაგოგ-ქორეოგრაფის ლექსიკაში წამყვანი გახდება გამოთქმები: „მოდი, ერთად გავაანალოზოთ, რატომ არ გამოგვდის მოძრაობა“, „იქნებ კიდევ ერთხელ გვეცადა“, „გუშინ რაზე შევთანხმდით“ და სხვა.

ამდენად, ყოველივე ეს მეტ მნიშვნელობას იძენს, თუ გავითვალისწინებთ, რომ ცეკვის გაკვეთილი არის არა მხოლოდ მოძრაობის შესრულების უნარ-ჩვევების გამომუშავება და საცეკვაო ილეთთა მარაგის ცოდნის მიღება, არამედ, პირველ რიგში, ხელოვნების სამყაროსადმი ზიარება, ესთეტიკური ფასეულობების ჩამოყალიბება და გემოვნების განვითარება, რაც მომავალში განაპირობებს მშვენიერების აღქმის სრულფასოვნებას.

ამიტომ, ავარიდოთ ბავშვები სისასტიკეს, ცინიზმს და ბოროტებას. ვიმეგობროთ აღსაზრდელბთან, ვიყოთ ავტორიტეტულნი და არა ავტორიტარულნი! „მტკიცე ხელით“ ღირებულებების გადაცემა, ვგონებ, არაღირებულია და წინააღმდეგ შემთხვევაში შესაძლოა დამლუპველიც გახდეს!

კაკა გალიაშვილი
ქორეოლოგი, ქორეოგრაფი,
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა
მაგისტრი, დოქტორანტი

საქართველოს ქორეოგრაფიის ძლკაწეთა შექმნელებითი კავშირი
გულითადად ულოცავს კავშირის თავმჯდომარეს, პროფესორ ლაუნ
(რეზო) ჭანიშვილს ქართული ქორეოგრაფიაში უბრეტენლენტო
შექმნეკვას – პროფესორ ეპერეტუსის წოდების მინიჭებას.

ქალაქური ფოლკლორის მარეალიზაცია - ღინცოსა და ყარაჩოხელის სეკვა

ქართული ქორეოგრაფიული ხელოვნების ისტორიაში გამორჩეული ადგილი უჭირავს ქალაქური ფოლკლორის ნიაღვრე ალმოდენებულ და შემდეგ ფართოდ გავრცელებულ საცეკვაო ნიმუშებს. ამ მხრივ ქართული სინამდვილე, მართლაც გამორჩეულია, რადგან თვით უმდიდრესი ფოლკლორული ტრადიციების მქონე ხალხებსაც კი, უმეტესწილად, აქვთ ქალაქური სიმღერები, მაგრამ არ გააჩნიათ ქალაქური ცეკვები. თბილისურმა ყოფამ შექმნა საცეკვაო ნიმუშები, რომლებსაც დღეისათვის „კინტორად“, „ყარაჩოხელთა ცეკვად“, ზოგჯერ კი „ბაღდადურად“ მოიხსენიებენ.

კინტო და ყარაჩოხელი ძველი თბილისის ვაჭრულ-ხელოსნური ყოფის ნიაღვრე ამოზრდილი კოლორიტული ფიგურებია. კინტო ხელზე მოვაჭრეა, გამოირჩევა მოსწრებული სიტყვა-პასუხით და თავისებური ჩაცმა-დახურვით (მაღალსაყელიანი, საკინძემოსნილი, დანინკლული ჩითის პერანგი, მოკლე შავნაოჭიანი ახალუხი, უბეგანიერი ნაოჭიანი შარვალი, მესტები ან ყელდაკეცილი „დანყობილი“ ჩექმები, ვერცხლის აბზინდიანი სარტყელი და აბრეშუმის ან ჩითის ხელსახოცი).

კინტო ხონჩაზე განყოფილ ნაირ-ნაირ ხილ-ბოსტნეულს გასაყიდად ქუჩებში თავზე შემდგმულს დაატარებდა. თბილისის კოლორიტს იგი XX საუკუნის 30-იან წლებამდე შემორჩა. ხალხური ტრადიციით კინტო ცულღუტის, ლაზღანდარას, მასხარას, სიტყვამოსწრებული ქალაქელის სინონიმად ითვლებოდა.

სრულიად სხვა შეხედულება ჩამოყალიბდა ყარაჩოხელის მიმართ.

სიტყვა ყარაჩოხელი თურქულია და „შავჩოხიანს“ ნიშნავს. ძველ თბილისში ყარაჩოხელს უწოდებდნენ ხელოსანს, ზოგჯერ მოვაჭრეს. იგი გამოირჩეოდა რაინდული ბუნებით, სიღარბაისლით, დარდიმანდული ხასიათით და გამორჩეული ჩაცმა-დახურვით. ეს იყო გულამოღებული აბრეშუმის პერანგი, შავი ატლასის ან სატინის ნვრილნაოჭებიანი ახალუხი, შალის შავი, უბეგანიერი შარვალი, ქოშები ან ნულები, გრძელკალთებიანი, მოკლენაოჭებიანი ორჩაქიანი შავი შალის ჩოხა, შემკული ვერცხლის გობაკიანი ქამრით, ბაღდადი და ბუხრის ქუდი. ყარაჩოხელები ხელოსნურ ამქარს ქმნიდნენ. მათი გაერთიანებები და ცალკეული წარმომადგენლები თბილისში XX საუკუნის 20-იან წლებამდე არსებობდნენ. თავისი ქცევითა და ტრადიციებით ყარაჩოხელები დარდიმანდულ განწყობილებას, ქეიფის თავისებურ სტილსა და ხელგამშლილობის კულტს ამკვიდრებდნენ.

ყარაჩოხელების გვერდით ქალაქურმა ყოფამ კინტოს ინსტიტუტიც წარმოშვა. იგი პრინციპულად განსხვავდება ყარაჩოხელობისაგან - თავისი ჩაცმულობით, მოქმედებისა და ცხოვრების წესით. კინტო ფლიდი, ზარმაცი და მატყუარაა, სხვის ხელში შემყურე და არასანდო ადამიანია. იგი ნამარდია. ჯომარდი კაცი - ყარაჩოხელი კინტოს ოჯახში არასოდეს შეიყვანს, რადგან არ ენდობა - ოჯახს გამიკილავს, ნამუსის ქუდს შემირცხვენსო.

„ყარაჩოხელი“ და „კინტო“, როგორც ადამიანთა სოციალური ტიპი, მხოლოდ და მხოლოდ ქალაქური, თანაც თბილისური ცხოვრებისათვის დამახასიათებელი მოვლენაა.

სხვა ქალაქების საზოგადოება ამგვარ ტიპებს თბილისური მასშტაბებით არ იცნობს, ამიტომაც, როდესაც მათი სილუეტი რომელიმე ქალაქის ყოფაში გაივლევს, ეს მხოლოდ თბილისური ცხოვრების ანარეკლია და იმ მოვლენაზე მიანიშნებს, თუ როგორ იმეორებს დედაქალაქიდან წამოსულ ძირითად ტენდენციებს პიროვნული ყოფა-ცხოვრება.

ყარაჩოხელი, როგორც წესი, მარჯვე ხელის მქონე, პატიოსანი შრომით გამოირჩეული ოსტატ-ხელოსანი იყო. იგი უნდა ყოფილიყო მკლავმავარი, თავისი სიტყვის პატრონი, კეთილი ზნე-ჩვეულების მქონე, ცოლ-შვილის განსაკუთრებულად მოსყვარულე, გარეთ - მაგარი, ოჯახში - რბილი, მეგობრე-

ბის დიდად პატივისცემული და, რაც მთავარია, შრომისმოყვარე, ჩაგრულის მომხრე, მჩაგვრელის ამლაგამეი, ყველასთვის კეთილისმდომი ჯომარდი კაცი (შ.ბარელი (ყანჩელი), სცენისმოყვარის ჩანაწერები. თბ. 1962 წ. გვ. 82).

ყარაჩოხელთა რიგებში დიდი პატივით სარგებლობდნენ ისეთი პროფესიის ადამიანები, როგორც: თერძები, ქონები, ხარაზები, კალატოზები, მეთევზეები, მექალამენნი, დურგლები და სხვა ამგვარი საქმიანობით გამორჩეული ხალხი. ისინი თავისი ამქრის ერთგული, პატიოსნებით გამორჩეული, მოსწრებული სიტყვის, ქეიფისა და დაფა-ზურნის მოყვარული, ჩაცმულობითა და ქცევის წესით გამორჩეულებიც იყვნენ.

„ყარაჩოხელი“ მუდამ განთქმული იყო თავისი ნამუსით და პატიოსნებით, იგი იყო მეგობრის მოყვარული და მისთვის თავდადებული, ერთგული და გამტანი. ყარაჩოხელს სწამდა უცხო და თავისიანიც, ეს იყო მიზეზი, რომ ყარაჩოხელი დიდ მომგებიან საქმიანობას გაურბოდა, რათა არ გაზვიადებულიყო და თავის საყვარელი წრიდან არ ამოვარდნილიყო, ჰამქარში არ შერცხვენილიყო (გ. ბარელი (ყანჩელი), სცენისმოყვარის ჩანაწერები. თბ. 1962 წ. გვ. 81).

თბილისის ქალაქური ცხოვრების წესის მცოდნეთ კინტო და ყარაჩოხელი ერთმანეთში არასოდეს ერეოდათ. ამის საუკეთესო მაგალითია „ძველი თბილისის ლიტერატურული ბოჰემის“ ავტორის ი. გრიშაშვილის მიერ დატოვებული აღწერა, სადაც იგი გულდაგულ მიჯნავს ერთმანეთისაგან ადამიანთა ამ ორ ტიპს. კინტო ი. გრიშაშვილის აზ-

რით, „ყარაჩოხელების გადაგვარებული მოდგმა“.

„ყარაჩოხელი დარბაისელი, ჩასპანდი, გულმართალი, პატიოსანი რაინდი“.

კინტო თვალმანკიერია და გულხენეში. იგი ჩიკორა კაცის შთაბეჭდილებას ტოვებს, რომელშიც ვაჟკაცური ელემენტები ნაკლებად ჩანს.

ყარაჩოხელის მუსიკა დუდუკია, კინტოსი კი - არღანი. ყარაჩოხელი ძველი თბილისის ძველი თაობა... კინტო კი იმ დროიდან ჩნდება, როდესაც ვაჭრობამ ხელოსნობას გაუსწრო.

კინტოსა და ყარაჩოხელს ერთმანეთისაგან ქცევა-მოქმედებები, მოძრაობები, მეტყველება და, რაღა თქმა უნდა, ცეკვა-მოღებნაც გამოარჩე-

დათ. თუმცა მთელი მათი ქცევის კოდექსი და მუსიკალურ-ქორეოგრაფიული გამოცდლება ერთი და იგივე წყაროდან - ქალაქური ცხოვრების რიტმიდანაა აღმოცენებული და სწორედ მისით საზრდოობს“.

ქალაქური ცხოვრების მრავალფეროვნება, ახალი ყაიდის კაპიტალისტური ურთიერთობები, საზოგადოების შემადგენელი ფენების მკვეთრი დიფერენციაცია, ცხადია, სხვა ცხოვრებისეულ ტიპაჟებსაც წარმოშობდა, მაგრამ ფოლკლორულმა ტრადიციამ ყველაზე სრულად, მისთვის მახლობელი და გასაგები, ამ ორი ტიპისათვის დამახასიათებელი ცხოვრების წესი შემოინახა.

ყარაჩოხელსა და კინტოს თავისებური მიმართება აქვს გართობა-დროსტარებასა თუ მისი თანმხლები მუსიკალური ან კიდევ პოეტური კულტურის მიმართ. ყარაჩოხელები მხატვრული სიტყვის დიდი ოსტატები იყვნენ. ისინი კარგად იცნობდნენ ძველ სპარსულ პოეზიას, განსაკუთრებით მოსწონდათ ომარ ხაიამისა და ფირდოუსის სამყარო, დიდ პატივს სცემდნენ იეთიმ გურჯისა და საიათნოვას ტიპის პოეტებს. თვითონაც ჰბაძავდნენ მათ და თავიანთ საუბარში, განსაკუთრებით კი სადღეგრძელოებში, სისტემატურად იყენებდნენ მხატვრულ-პოეტური სიტყვის გამომსახველ ძალას. ეს ყველაფერი მათ ქცევა-მოქმედებას გამოკვეთილ თეატრალიზებას, აუჩქარებელ, საზეიმო იერ-სახეს აძლევდა და იდუმალების ბურანში ხვევდა. კინტოს ამდენი არ შეეძლო და არც თავს იწუხებდა. მას შინაგანი სულიერი ამაღლებულობა, ცხოვრების სიბრძნის

თვლით დანახვის ჩვევა-მოთხოვნილება არ გააჩნდა, რადგან ბუნებით სხვისი მონა-მოსამსახურე და წარმავალი ყოველდღიურობის ტკობით დაკმაყოფილებას იყო ჩვეული. ყარაჩოხელთა ბუნების გამოვლენის საუკეთესო ასპარეზი იყო თბილისქალაქური სუფრა და იქ დროსტარება. როგორც იმდროინდელი ძველი თბილისის ცხოვრების ამსახველი წყაროებიდან და მოგონებებიდან ირკვევა, ქალაქის სხვადასხვა უბანში მრავლად ყოფილა დუქან-რესტორნები, სადაც მაშინდელი კოლორიტები თითქმის სისტემატურად იყრიდნენ თავს, აქ ისინი დიდებულ დროსტარებას ეძლეოდნენ.

ქართული ცეკვის ტრადიციებით დაინტერესებულმა მკვლევარებმა იმთავითვე შენიშნეს, რომ „კინტორი“ ცეკვის თემატური ქარგა გარკვეულწილად მისდევს და ამით იმეორებს „იალის თამაშის“ ვერსიებს. სიახლოვეს ამჟღავნებს აგრეთვე სომხურ „იალთან“, აზერბაიჯანულ „გეირათთან“, რომელიც ხშირად ისევე „იალის“ სახელითაც გვხვდება. თავის მხრივ, ეს ვერსიები გამოხატავს ნაყოფიერების კულტისათვის დამახასიათებელ გარკვეულ რიტუალურ მომენტებს და ამით უახლოვდება სვანურ საკულტო ცეკვას „მელია-თელეპიას“. ასეთი მსგავსება-პარალელები ფოლკლორში ჩვეულებრივი მოვლენაა, რაც, თავის მხრივ, მისი სინკრეტული ბუნებიდან, ასევე ხალხის სოციალურ-ეკონომიკური თუ ყოფითი პირობების ურთიერთმიმდევრულობით შეიძლება აიხსნას. „იალის თამაშები“ ძველი თბილისის მრავალენოვანი მოსახლეობის ვაჭარ-ხელოსანთა ფენების გასართობი ცეკვა იყო. ხშირად იგი ქალაქური დღესასწაულის „ყვენობის“ შემადგენელ ნაწილადც გამოდიოდა. სწორედ აქედან უნდა მოდიოდეს „კინტორის“ მსუბუქი იუმორით გაჟღერებული საცეკვაო ტექსტი და ლექსიკა, ფორმა და შინაარსი.

ტრადიციულად „კინტორს“ ორი მოცეკვავე ასრულებდა. ისინი სხვადასხვა ნივთებით (თავზე თაბახი, ტიკი, ბაღდადი) ხელდამშვენებული წრეში შეიჭრებოდნენ და თავიანთ ოსტატობა-მოხერხებულობა-ემპაქობებს საცეკვაო რიტმში აქცევდნენ. „კინტორის“ აუცილებელი ელემენტებია მხრებისა და ფეხების სწრაფი მოძრაობა, თვალის ჩაკვრა, გარშემომყოფი გოგონებისათვის კოცნის ჰაეროვანი გაგზავნა, მისთვის დამახასიათებელი ემპაქური ღიმილი, ბაღდადის ოსტატური მოქნევა, მისი ძირს დაგდება, შემდეგ კი კბილებით ალება (ხშირად ბაღდადს ცვლის ღვინით სავსე ჭიქა) ხელების დაუხმარებლად, ფეხების განზე თანდათანობით განწევა, მერე ისევე ახლოს მოტანა, ზედმეტად ჩქარი გასმების გაკეთება და ა.შ.

ფოლკლორულ ვარიანტში „კინტორი“, ცხადია, ბევრად ხანგრძლივი იყო, მის სიუჟეტურ ხაზში შედიოდა სადღეგრძელოს წარმოთქმა, ყოჩების ჭიდაობა, ქალაქური ყოფისთვის დამახასიათებელი სახასიათო სიუჟეტების გათამაშება და სხვა ამგვარი.

კინტოს ცეკვისგან გარკვეულად განსხვავდებოდა ყარაჩოხელის ცეკვა. ამ განსხვავებას განაპირობებდა ის არსებითი ნიუანსები, რომელიც თვითონ ყარაჩოხელს გამოარჩევდა კინტოსაგან. ყარაჩოხელი ხომ დინჯი, დაფიქრე-

ბულია და ზედმეტად დეტალიზებული მოძრაობების გაკეთებას არ იკადრებს. ამიტომ მის ცეკვაში ძირითადი დატვირთვა გასმებზე მოდის. აქ არ იკითხება ხტომები, ბუქნები და თეატრალიზებული მიმიკით ზედმეტად დატვირთული სველები.

საგულისხმოა აღნიშნოს, რომ კინოტოურ-ყარაჩოხლური ცეკვები XIX საუკუნეში ხშირად „ბალადურისა“ და „მალახოს“ სახელითად გვხვდებოდა, იგივე მეორდება დღესაც.

აღსანიშნავია ისიც, რომ ეს საცეკვაო პანტომიმა მამაკაცების ცეკვას წარმოადგენს, თუმცა ზოგიერთმა ქორეოგრაფმა მისი ქალთა ვარიანტიც შექმნა.

უნდა ითქვას, რომ თუ აღნიშნული ცეკვები თავის დროზე, წყვილთა დიალოგის სახით სრულდებოდა, მოგვიანებით, როდესაც იგი სცენაზე გადავიდა, ჯერ ერთი, გაერთიანდა კინოტოურისა და ყარაჩოხლურის საცეკვაო ელემენტები და მეორეც, იგი ნებისმიერ რაოდენობაზე გათვლილ კოლექტიურ ცეკვად იქცა.

XX საუკუნის 50-იანი წლებიდან ეს ცეკვა დამკვიდრდა ქორეოგრაფიული კოლექტივების რეპერტუარში და მას ხან „კინტოური“, „ბალადური“ ან კიდევ „ძველი თბილისის სურათები“ ეწოდება.

ეს ცეკვა სადღესოდ, უფრო ხშირ-

ად, ასეთი ფორმითაა წარმოდგენილი: ჩაბნელებულ სცენაზე მოცეკვავეთა ჯგუფი – კინტოები და ყარაჩოხლები წინასწარ იკავებენ ადგილს. სცენა ნელ-ნელა ნათდება და მოცეკვავეთა ჯგუფს წარმოაჩენს. სცენის ცენტრში ორი გარინდულ-დაღონებული ყარაჩოხელი

დაგას. როგორც წესი, მათ ჩოხის მარჯვენა კალთა მარცხენა ბეჭზე აქვთ გადადებული და ხაზგასმული თეატრალურობით მოქმედი მარჯვენაც კვლავ მარცხენა ბეჭზე უდევთ. ყარაჩოხელთა დახრილი თავი აშკარად მიუთითებს, რომ კინტოები, რომლებიც გვერდით უდგანან, მათი მკაცრი მხედველობის არეშია მოქცეული. დანარჩენ კინტოთაგან ვინ მუშტრის მომლოდინე პოზშია, ვინ თავის საქონელს აქებს, ვინ კიდევ სასწორით ხელში აწონის პროცესის იმიტაციას ახდენს. იქვე მეარლენე და საცეკვაოდ გამზადებული კინტოები... ისმის დოღზე შემოკვრის ხმა (რამდენჯერმე, მიყოლებით) და მოცეკვავეთა ეს ერთიანი წყობა შეირხვევა, იგი ცოცხლდება.

საცეკვაოდ გამზადებული კინტოებიდან ერთ-ერთი წრეზე დავლას იწყებს, მას მეორეც უერთდება და იწყება ტრადიციული წყვილთა „კინტოური“, რომელიც გარკვეულ დრომდე ჯგუფური ტემპის ფონზე სრულდება. ბოლოს კი იწყება საყოველთაო ცეკვა-მოღბენა, სადაც სოლოებში ე.წ. კინტოურ სველებს, ყარაჩოხლური მოძრაობები ცვლის და, პირიქით. მერე ისევ ყველა

ცეკვავს და ფინალის მოახლოებისთანავე მთლიანი ჯგუფი თავის საწყის პოზიციებს უბრუნდება და ყველა სტატიკურ მდგომარეობას იჭერს. ცეკვის ზოგიერთ ვარიანტში დუდუკის ხმაზე სინათლე ნელ-ნელა ქრება და ჯგუფი ისევ უჩინარდება, როგორც ეს დასაწყისში იყო – ჩაბნელებული სცენა მოცეკვავეებს თან გაიყოლებს.

გვაქვს სხვა ვარიანტებიც, სადაც ცეკვას ჩვეულებრივ საფინალო, კულმინაციური რეგისტრისათვის დამახასიათებელი მასობრივი და აჩქარებული მოძრაობებით დაესმის საფინალო წერტილი.

აღსანიშნავია, რომ სცენაზე გადატანილმა კინოტოურ-ყარაჩოხლურმა ცეკვებმა დაკარგა და სავსებით სწორადაც, ის უხამსი, ზედმეტად უტრირებული ელემენტები, რაც მას XIX საუკუნეში, ქალაქური ფოლკლორული ყოფის წიაღში ახასიათებდა. დღეისათვის ეს ცეკვები ქართული საცეკვაო ფოლკლორის ერთ-ერთ მშვენიერ ნიმუშად იქცა და იგი ქართულმა სცენამ არ უნდა დაივიწყოს.

რეზო ჭანიშვილი

საქართველოს ქორეოგრაფიის
მოღვაწეთა შემოქმედებითი კავშირის
თავმჯდომარე

არცერთი ვარსკვლავი არ გახსნილა ჩემი ინიციაციით

– ასე განაცხადა ბ-ნმა დავით ოქიტაშვილმა ჩვენთან სატელეფონო სუბრისას. დამეთანხმებით, ალბათ, რომ კულტურისა და ხელოვნების სფეროში უამრავი ღირსეული პიროვნება მოღვაწეობს. ხშირად მომხდარა რალაცის გამო მათი ერთმანეთთან დაპირისპირება, კამათი და ა.შ. უმეტეს შემთხვევაში დავა არასწორი ინფორმაციის საფუძველზე დაწყებულია ხოლმე, ამაში ხშირად ჟურნალისტებიც „სცოდნენ“. არ ვიცი ასეთი „პიარი“ რაში აწყობთ, მაგრამ შემდგომ ყოველივე რეალურ ფაქტებს სცილდება და დავის საგანი ხდება. საბედნიეროდ, არიან ადამიანები, რომლებიც საბოლოოდ მშვიდობიანად გაარკვევენ ხოლმე სადავო საკითხებს, მაგრამ ის მორალური ზიანი, ნერვების შლა, ხომ ყველა ადამიანს თავის დაღს ასვამს? ერთ-ერთ ასეთ დავის საგანს წარმოადგენდა ბ-ნი ფრიდონ სულაბერიძის ვარსკვლავის გახსნა. დღეს, როცა „დათბა“ მათ შორის ურთიერთობა, ჩვენ მოკრძალებულად ვთხოვეთ ბ-ნ დავით ოქიტაშვილს გამოეთქვა თავისი აზრი ამ საკითხთან დაკავშირებით.

დავით ოქიტაშვილი: – განგიმარტავთ, რომ წლების განმავლობაში დამკვიდრებული პრაქტიკის შესაბამისად, რომელიმე თეატრი, კინოსტუდია ან სხვა მსგავსი დანიშნულების დაწესებულება თუ ორგანიზაცია მიმართავდა საქართველოს კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის სამინისტროს რომელიმე პირის სახელობის ვარსკვლავის გახსნის თხოვნით, რომელიც, თავის მხრივ, წერილს უგზავნიდა საქართველოს ხელოვნათა პროფესიულ კავშირს კონკრეტული პირის სახელობის ვარსკვლავის გახსნის მიზანშეწონილობის შესახებ, რის შემდეგაც მზადდებოდა ამ პირის სახელობის ვარსკვლავი (შესაბამისი ფორმით).

როგორც იცით, მე დამადანაშაულებს მიკერძოებულობასა და თვითნებურ ქმედებებში, რაც რეალურად ასე არ ყოფილა. არცერთი ვარსკვლავი არ გახსნილა ჩემი ინიცია-

ტივით, ამის ინიციატორი გახლდათ კულტურის სამინისტრო. მართალია, 10 წლის წინ ეს მე დავაფუძნე, მაგრამ არასდროს გავბედავდი იმას, რომ რომელიმე ვარსკვლავის გახსნა ერთპიროვნულად ჩემ თავზე ამელო. მე ვიყავი შემსრულებელი და არა ინიციატორი. თავდაპირველად, როცა გაიხსნა „სუბიშვილების“ ვარსკვლავი, ბ-ნმა თენგიზ სუხიშვილმა თქვა, რომ ეს ვარსკვლავი ეკუთვნოდა ყველა თაობას, ვინც კი იცეკვებდა. შემდეგ საინიციატივო ჯგუფებმა დაიწყეს ინდივიდუალური ვარსკვლავების გახსნა. მე მივედი ერთ-ერთ ცნობილ მოცეკვავესთან, რომელმაც მომცა სია ვისი ვარსკვლავიც უნდა გამეხსნა: ომარ მხეიძე, იამზე დოლაბერიძე, ლატავრა ფოჩიანი, ფრიდონ სულაბერიძე და ა.შ. ინდივიდუალურმა ვარსკვლავის გახსნამ ბევრი წყენა გამოიწვია. ჩემი უბედურება ის იყო, რომ საკუთარ თავზე ვიღებდი დარტყმებს. მე არა-

სოდეს მითქვამს, რომ ბ-ნ ფრიდონს ვარსკვლავი არ ეკუთვნის. ის ჩემი მასწავლებელი იყო, დედაჩემისა და მამაჩემის მეგობარია. გული მწყდება, რომ ტელეკომპანია მაესტროს ეთერში მლანძღავდნენ.

– ვარსკვლავის ამოთხრასთან დაკავშირებით მე სულ სხვა რამ ვთქვი: თავდაპირველად ვხსნიდით 7 ქიმიან ვარსკვლავებს, რომელიც უწმინდესისა და უნეტარესის ლოცვა-კურთხევით იყო. ახლა ვარსკვლავები 5 ქიმიანია – მე ეს ვიგულისხმე – არამც და არამც სხვა რამ! (როგორც ეს შემდეგ „გამოჩნდა“).

მე მიმტვევებელი ვარ. ვაღიარებ, რომ მეც შეცდომაში ვიყავი შეყვანილი. ჩემი შეცდომა კი ის იყო, რომ უნდა მივსულიყავი ქორეოგრაფიის მოღვაწეთა შემოქმედებითი კავშირში, რომ თავიდანვე აგვეცილებინა ასეთი გაუგებრობა.

P.S. ბ-ნ დავითთან სატელეფონო საუბრის შემდეგ ბ-ნ ფრიდონსაც

ვთხოვეთ გავგაუბრებოდა. მან გულისტკივილით თქვა: „ეს საკითხი ჩემთვისაც ისეთივე მტკივნეული იყო, მეც შეცდომაში შემიყვანეს... და დღეს არმსურს ერთმანეთის მტრებად გვხედავდეთ. ღმერთმა დაგვიფაროს რომ ერთმანეთი გვძულდეს. იმედია, უფალი შეგვინდობს! ჟურნალისტებს კი ვთხოვ, ადამიანთა გრძნობებზე და ემოციებზე ნუ ითამაშებენ! აღარ ღირს ამ მტკივნეული თემის ყოველ წამს შესხენება.“

ესაუბრა
რუსუდან კენჭოშვილი

ბოლოთქმა: ძველ წელს გავატანოთ ყველა გულის ტკივილი და წყენა. ახალი წელი ახალი სიხარულის მომტანი იქნება! „გველის წელია“ და ისე შევხედოთ ჩვენს წარსულ ტკივილს, როგორც „გველი უყურებს თავის პერანგს გახდილს და გაღაგებულს“ (გრ. რობაქიძე).

მჩაუფარა ბულის მოღვაწე

← 13 ქართული ცეკვის თეორიულ თუ მეთოდურ საკითხებს.

ცეკვის სიყვარულით გულანთებული ჭაბუკი წყალტუბოს პირველი სკოლის საცეკვაო ანსამბლს გვერდს ვერ აუვლიდა. ამ სკოლაში სწავლობდა იგი, აქვე ცეკვავდნენ მისი თანაქალაქელი გოგონები და ვაჟები. სკოლის საცეკვაო ანსამბლს კი ხელმძღვანელობდა, თავის დროზე საუცხოო მოცეკვავე, ელგუჯა გუმბერიძე. სწორედ მისგან შეისისხლხორცა წყვილური „ყაზბეგურის“, ოსური „სიმდის“, „კინტო-ყარაჩოხელის“ საცეკვაო ხასიათები.

ნიჭიერებამ თავისი „ქმნა“. ქორეოგრაფმა ელგუჯა გუმბერიძემ ჭაბუკი იური ტორაძე წყალტუბოს სიმღერისა და ცეკვის ანსამბლში მიიწვია. წყალტუბოს ანსამბლი „წყალტუბო“ საჩვენებელ კონცერტებს ატარებდა ქალაქებში, სოფლად, საქართველოს სხვადასხვა მხარეებში. „წყალტუბოელები“ საინტერესო შთაბეჭდილებას ტოვებდნენ „საბჭოეთისა“ და სხვა ქვეყნებიდან ჩამოსულ დამსვენებლებში. რაიონულ, ზონალურ და რესპუბლიკურ დათვალიერებებზე დიპლომებითა და სიგელებით ჯილდოვდებოდნენ.

ამგვარი კონცერტები საჭირო გამოცდილებას ჰმატებდა ახალგაზრდა მოცეკვავეს. ალლოც აულო თვითმოქმედი კოლექტივების სადადგომო-ქორეოგრაფიულ მუშაობასაც. მთავარი მაინც სათანადო ქორეოგრაფიული ცოდნა იყო, რისთვისაც ბეჯითად ისწავლა თბილისის სერგო ზაქარაიძის სახელობის კულტურულ-საგანმანათლებლო სასწავლებელში. აქ მას აკვლიანებდნენ გამოცდილი თეორეტიკოსები და პრაქტიკოსები: ავთანდილ თათარაძე, ჯანო ბაგრატიონი, კონსტანტინე მანჯგალაძე, ანტონ ჩხლაძე, მიხეილ შუბაშუკელი, გაიოზ გოგოლიძე. მასთან ერთად ქორეოგრაფიულ ცოდნას, საცეკვაო ხელოვნების საფუძვლებს ეუფლებოდნენ ნუგზარ ჯიქური, უჩა დვალისვილი, თამარ ჯაჯანიძე და სხვა თანაკურსელები. ყველა ერთად იზიარებდა სასწავლო-შემოქმედებითი ცხოვრების წიგნსა და ლხინს.

ცნობისათვის, ტექნიკურში სწავლის პარალელურად ცეკვადა თბილისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის ანსამბლში, რომელსაც რეზო ჭოხონელიძე ხელმძღვანელობდა. მზარდი მოცეკვავე ძალასა და ენერჯიას არ იშურებდა, რომ ინსტიტუტის სხვა მოცეკვავეებს არ ჩამორჩენოდა. თანდათან გრძნობდა, რომ მის შემსრულებლობას ფერი და მარილი, იგივე სიცხადე ემატებოდა. გასაკვირი არ უნდა იყოს, რომ არ გაუჭირდა გულიანად ეცეკვა ამ იერკავკასიის წითელდროშოვან ანსამბლში, რაც მის სამხედრო დავალებადც მიიჩნეოდა.

სასწავლებლის მეორე კურსიდან გაიწვიეს ჯარში, მაგრამ აქედან მიზნობრივ შემოქმედებით სამსახურში ჩააბეს. აქ ხსენებული ანსამბლის მთავარი ქორეოგრაფის იგორ გითოლენდიას სადადგომო სტილს ადვილად აუბა მხარი. ქართული და სხვა ხალხთა ცეკვების სცენირებისათვის თავის მადლიან გულს მიენდო. სხვებთან ერთად დამაჯერებლად აითვისა „ხორუმი“, „განდაგანა“, რუსული, უკრაინული, სომხური და აზერბაიჯანული ხალხური ქმნილებანი, ძალიან უხდებოდა ოსური „სიმდის“ წყვილური საცეკვაოს შესრულებას.

ბა ცერებზე. სამხედრო მხატვრული ცეკვის ანსამბლი და სიმღერის გუნდი გასვლით კონცერტებს მართავდა საქართველოს სხვადასხვა მხარეების სამხედრო ნაწილებში. საგასტროლოდ გადიოდნენ საქართველოს მიღმაც.

თამამად ითქმება, რომ სასურველი ქორეოგრაფიული მარაგით დაუბრუნდა სასწავლებელს, კვლავაც ჩაება სასწავლო-შემოქმედებით პროცესში. მიზნად დაისახა საინტერესო ნამუშევარი წარედგინა სახელმწიფო გამოცდაზე. ეს დროც დაუდგა, თავის მშობლიურ წყალტუბოში ხელოვან ქალთან, მერი კუხალაშვილთან ერთად, ჩამოაყალიბა ანსამბლი „მეზახტე“. საგამოცდო კომისიას აჩვენა ქალთა ლირიული, სახასიათო და საზეიმო ქორეოგრაფიული სახეობანი, ქალ-ვაჟის წყვილური ცეკვებიც მოამზადა. მშვენი გარდასახვით შეასრულა „ქართული“, ოსური „სიმდის“ დუეტი, აჭარული „ქალ-ვაჟიანი“. დებიუტანტი ქორეოგრაფის სადიპლომო ნაშრომებს მაღალი შეფასება მიეცა, რაც ცნობილი გახდა წყალტუბოს კულტურის სამსახურის ხელმძღვანელობისათვის. იური ტორაძეს დაევა ქალაქის მოსწავლე-ახალგაზრდობის სახლის ანსამბლის ხელმძღვანელობა. აქ მოსვლის პირველი დღეებიდანვე ნაყოფიერად იღვწოდა ბავშვებისათვის. 1974-1978 წლებში მრავალგვარი დადგმებით გაახარა მოცეკვავე ბავშვები.

საცეკვაო კომპოზიციებში საბავშვო ეპიზოდები მოაქცია, იგივე ბავშვურ უშუალობას მოუძებნა გზა-სავალი. მათი კონცერტები, ვიტყვოდი, სცენური ასპარეზობანი, ცეკვის მოყვარულთა საერთო მოწონებას იმსახურებდა.

ბუნებრივია, რომ ახალგაზრდა ქორეოგრაფი მარტო საკონცერტო გამოსვლებით ვერ დაკმაყოფილდებოდა. ყოველთვის იმის ცდაში იყო, რომ ახალი საცეკვაო მონაპოვრებით გაეხალისებინა ნორჩები. ამ მიზნით არცთუ იშვიათად მონაწილეობდა სხვადასხვა სემინარულ მუშაობაში. მას არ ეკავა უბრალო მსმენელის ან მოყვარდის როლი, მთელი გულითადობით ეუფლებოდა საცეკვაო ორიგინალებს. თავის „დღიურებში“ შექქონდა თეორიულ-მეთოდური შინაარსის საკითხები. განსაკუთრებულად იხსენებს 1976 წლის ივლისის სემინარს, რომელიც ბათუმის პიონერთა და მოსწავლეთა პარკში გაიმართა. მაშინდელ სემინარს უძღვებოდნენ ქართული ქორეოგრაფიის ღრმად მცოდნე მკვლევარი ავთანდილ

თათარაძე, პრაქტიკოსი ხელოვანები: მიხეილ შუბაშუკელი, გიორგი (ყორა) ჯიბლაძე, ასევე ამ წერილის ავტორებიც. სემინარის მონაწილეებმა იხილეს თამაზ ბეჟანიძისა და ზურაბ ბაღდალიშვილის აჭარული „საცეკვაოებიც“. როგორც წესი, სემინარული დღეების ირგვლივ იმართებოდა სჯა-ბასი, სადაც ახალგაზრდა ქორეოგრაფის საქმიანი გამოსვლებიც ანგარიშგასანევად მიიჩნეოდა. იგი მსჯელობდა შემოქმედებით, საოლიმპიადო და ორგანიზაციულ თემებზე. ანალოგიური მონადინებით გამოდიოდა ქუთაისისა და წყალტუბოს ქორეოგრაფიულ თათბირებზეც. შემოქმედდა აზრიანი, გასათვალისწინებელი წინადადებანი.

შემთხვევითობას არ წარმოადგენდა, რომ ქუთაისის კულტურულ-საგანმანათლებლო სასწავლებლის პედაგოგ-ქორეოგრაფად დაინიშნა. მანამდე მესამე კურსელებს ასწავლიდა საქვეყნოდ აღიარებული ქორეოგრაფი ბუხუტი დარახველიძე... გასაკვირი არაა, რომ სათანადო სახელიც მოიპოვა ქუთათურებში. გაუადვილდა, რომ შეექმნა დამოუკიდებელი ქორეოგრაფიული სტუდია თავის მშობლიურ წყალტუბოში. უამრავი გოგო-ბიჭი გაერთიანდა ახლადშექმნილ საცეკვაო კერაში, ენერგიულადაც გააჩალა სასწავლო-საწვრთნო მუშაობა. კარგად დანყებულ საქმეს საუცხოოდ მოება თავი, სტუდიაში მიმზიდველი საცეკვაო კომპოზიციები გაჩნდა. გამომდინარე აქედან, ვის შეეძლო გაძლოლოდა მუსიკალურ-ქორეოგრაფიულ საზოგადოებას, თუ არა ყოველთვის მოუღლები იური ტორაძეს. აქაც გამოიჩინა თავისი ორგანიზატორული ძალისხმევა, ახალმა „საზოგადოებამ“ უტყუარი საქმით დადასტურა თავისი ცხოველმყოფელობა.

სანაქებო სიტყვები ითქმის იმაზეც, რომ დრო მიიხელთა და თავის უფროს კოლეგასთან, სულიკო რატიანთან ერთად, დაანინაურა ხონის პიონერთა და მოსწავლეთა სახლის ანსამბლიც, მსგავსად იმუშავა გორა ჯიხაიშის ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში, სადაც მოსაწონი საბავშვო ანსამბლი ჩამოაყალიბა. პატარა გოგო-ბიჭები თვალმარდი ცეკვებით ახალისებდნენ თანასოფელელებს.

იური ტორაძე 1995 წელს თავისი ოჯახით დედაქალაქში გადავიდა. აქ საქართველოს ქორეოგრაფიის კავშირის საორგანიზაციო განყოფილებას ჩაუყენეს სათავეში. იმ დროს „კავშირის“ სახეს წარმოადგენდნენ თენგიზ სუხიშვილი, რეზო ჭანიშვილი, ბესარიონ სვანიძე, თენგიზ მაისურაძე, ავთანდილ თათარაძე, ჩაქუ საჯაია და სხვა.

საქმის ცოდნით, გულის კარნახით ასრულებდა დაკისრებულ მოვალეობას. თავისი სამაგალითო ნამოწყებებით ყველას აგებინებდა, რომ არ არსებობს სირთულე, რომლის მოგვარება არ შეიძლებოდა, მაგრამ უმთავრესია, გვიყვარდეს ჩვენი საქმე, პროფესია და გულისგულამდე ჩავწვდეთ დაბრკოლებებს, პარალელურად სწავლობდა და დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო კულტურის ინსტიტუტის ხელოვნებათმცოდნეობის ფაკულტეტი.

მისივე პასუხისმგებლობით, საქმისადმი კეთილსინდისიერი დამოკიდებულებით სხვებსაც ალუძრავდა სინდისიერად გარჯის განწყობილებას.

თადარიგაინად ამზადებდა „კავშირის“ ყრილობას, გამგეობის სხდომებსა და სათათბირო შეკრებებს. გაზეთში „როკვა“ არცთუ იშვიათად აქვეყნებდა საყოფადღებო მასალებს. ცდილობდა, არ გამქრალიყო ცალკეულ მოღვაწეთა ნაშრომ-ნაჯაფარი. საჭირო ცნობებს აგროვებდა გამორჩეული ქორეოგრაფიული ანსამბლების მისაბამ შემოქმედებაზე.

თავის დედაქალაქურ საბავშვო საცეკვაო კოლექტივებში ნერგავდა სამართლიანობის, ღირსეული შემოქმედების სულისკვეთებას.

მართლაც, ასეთი პრინციპებით მუშაობს ახლაც თბილისის ასორმოცდამეორე საჯარო სკოლაში, რომლის საბავშვო ქორეოგრაფიულ ანსამბლზე ბევრი სასიკეთო გამოიქვეა. არანაკლებ საინტერესო სცენიერებით ხასიათდებიან თბილისის რკინიგზის სასახლეში არსებული მისი საბავშვო-ახალგაზრდული კოლექტივი „სხივი“, რომლის საკონცერტო გამოსვლები ყოველთვის ნაყოფიერია.

დროის მოთხოვნებმა შეაგულიანა, დაეარსებინა ვეტერან ქორეოგრაფთა საერთაშორისო საქველმოქმედო ფონდი, ყველა თაობის ადამიანები ჰყავს გვერდით, უფროვე ახალგაზრდობაა დიდი ნაწილი. ერთად, ერთნაირი სიმხვევით იღვწიან ქართული საცეკვაო ხელოვნების საკეთილდღეოდ. საქველმოქმედო ფონდის მუშაობის, მიზანდასახულობის შესახებ 2010 წლის 13 ნოემბრის ქორეოგრაფიის კავშირის მეხუთე ყრილობაზეც ითქვა. ყრილობამ ერთხმად აირჩია იგი „კავშირის“ თავმჯდომარის მოადგილედ.

უდაოდ, შემოქმედებითად უდგება თავის საქმეს. ორი წელია, მისივე ინიციატივით, დაბა ურეკში იმართება ქართული ცეკვის თეორიულ-პრაქტიკული სემინარი და ოსტატობის კლასები. ატარებს ფესტივალებს, ფესტივალ-კონკურსებს, რომლის შედეგებს კვალიფიციურად აანალიზებს. გაზეთის „საქართველოს ქორეოგრაფია“ მეშვეობით გაბედულად ეხმანება ქართული ქორეოგრაფიის პრობლემურ საკითხებს. მიაჩნია, რომ ეროვნული ქორეოგრაფიის ჩაუმქრალი სიცოცხლის წყაროა ტრადიციული ხალხური შემოქმედებისათვის თავაუღებელი ზრუნვა. ეს კი ავალებს სიღრმისეულად იცოდეს რეგიონული ორგანიზაციების განწყობა, მათი სურვილები და მისწრაფებანი.

მისთვის შეუსაბამოა მოჩვენებითობა და თვითმიზნურობა, გულითადია და კომპრომისული, სიკეთით ეპასუხება ყოველგვარ უსულგულობას.

დაიხ, ასეთია, ჩვენი კოლეგა და მეგობარი, მჩქეფარე გულის მოღვაწე, ღირსების ორდენის კავალერი იური ტორაძე.

23 სექტემბერი მისი სამოცი წლის სხივნათელი დღეა. სულითა და გულით ვულოცავთ მრავლის შთამაგონებელ დაბადების დღეს. გვახარებს, რომ მუდამ მოქმედებამია, იღვწის, იწვის, კვლავაც შემართულია ეროვნული საცეკვაო ხელოვნების საღიადო სამსახურისთვის.

**ზაურ ლაზიშვილი
რეზო ჭანიშვილი**

რომან ზუკაკიშვილის სახალწლო ნაკომსები

C
M
Y
K

- ✦ ყველაფერს მეჯვრის ფეხს ნუ დააბიჯებ, თუ შენ ცხოვრება ფეხებზე გაიღია.
- ✦ ახალი წლის მოახლოების იმ აღმინანებსაც უნდა ეშინოდეთ, ვისაც ღოხებს ეძახიან.
- ✦ თოვლის ჰაჰას ეთილად შეხვდი, მაგჩამ ნუხც საკეთილს ჰაჰას დატოვებ უყუარებოდ.
- ✦ ინდაუნი გაძვირდეს, მაგჩამ აღმინანი ნუ გაიაფდება.
- ✦ ეხი ხომ სურ ახალგაზრდა იყოს, ჩვენ დავაბეჯით ეხიმანეთი კტბილად.
- ✦ თუმცა მოდის წელიწადი გველის, თუ ეხივად ვახით, ებენა ახსეხოს გველის!
- ✦ ბაზიხის ფასებს ეი გაუძლებს ეაცი, ოლონდ ჩვენ ახ დაგვიახგვოდეს ფასი!
- ✦ მაშინ გვატყობობს ეანფეტი და ხილი, ჩვენს მასპინძელს თუ აქვს გული თბილი.
- ✦ ხაც ახალ წელს სიტყვები გვაქვს წიფელი, ბავყოლოდეს, ნეტავ, მთელი წელი!

ანეკდოტები

მიხო ხატოვანდ ეარშიყება მაროს.
– ამალამ 12-ზე როგორც კი დიდი „სტრელკა“ პატარას ჩაეხუტება, ეგრე უნდა ჩაგეხუტო.
– გაქერი, შე უშნოვ, შენა! პირველის ერთ წუთზე დიდი „სტრელკა“ უკვე გადადის პატარა „სტრელკიდან“ მერე, მერე?.. – ქირქილებს მარო.

– ოხ, ღვინის სუნი ამოგდის! – ეჩხუბება მარო მიხოს:
– მაშ, დედაშენივით ვალიდოლის სუნი ხომ არ ამომივა! – ხარხარებს მიხო.

სახალწლოდ მიხოს სიდედრი ეწვია.
– აბა მიხო, ყველა ნატურა აგისდეს!
– რავი ჯერჯერობით კომპარი ამიხდა, – ბურტყუნებს მიხო.

– მიხოს სიდედრი ესტუმრა. მიხო მას მალ-მალე ეფერება და კოცნის. სიდედრი ეჩურჩულება თავის ქალიშვილს, მაროს:
– ნახე, როგორ გამოსწორებულა ჩემი სიძე, სიყვარულის გუდა გაეხსნა.
– ისემც მეხი დავაყარე მაგას! – გაბრაზდა მარო, – მაგან მეც ეგრე გადამლო გრიპი.

სახალწლო სუხვილები

ქართველებს ეველა სიზმარი ავესრულებოდეს კეთილად, ჩვენი მტერი და მოშურნე წუგდიადმიც გამოკეტილან. გვეუოს ცრემლი და ვაგება, ახლა ვიცხოვროთ მოლხენით, ნიღბის გარეშე გვენანოს ეველა ფლიდი და ოხერი.

ხელფასი იუოს მალაღი, ხოლო ფასები დაბალი, ვედარ დაბომბოს სატანამ ჩვენი ღამეზი მთა-პარი. ჩვენე ვუვლიდეთ ჩვენს მიწას და ეველაფერს ნუ ეავეიდით, ჩვენი ძალებით ვაშენოთ გზა, სტადიონი და სიდი.

სანტა კლუსიც კარგია, მაგრამ ჩვენ თოვლის ზაზა ვევაგს, უცხო კულტურა ვამკობდეს, ოლონდ სულ კი ნუ ჩაველაზავს, საქმე შავად რომ არ იუოს, არ გვინდა პრესა ევითელი, ერთურთის ტრფობამ დაგვატროს, მხოლოდ ღვინით ნუ დავთვრებთ.

შევევრვოს ღორის მწვადები, ღორის გრიპი~ კი ავეცილდეს, შექიცა ვეკონდეს და ვაზიც, ჩვენს სახლებში არ აცივდეს. ულვევი ვეკონდეს საქმე და უცხოეთში არ ვაგროდეთ, ერთმანეთისგან ვარჩეოდეთ ზირღისა და მგალობელს.

გველის წელია... სიბრძნე და გონება თქმულა ვეველებზე, ვულხე ვევეიდოს სამშობლო და არ ვევეიდოს ფეხებზე, არ გამოვესწრილდეთ და ზოგჯერ ჩვენს ფილმებს ვუყუროთ, ჩვენს ბავშვებს ნულარ ვაცხოვრებთ უიდეოდ და უგულოდ.

იუოს სიმრავლე ხალხისა და არა პარტიებისა, შევრივდეთ, ვეკონდეს უნარი შენდობა – პატებისა. ჩვენს დაღლილ თვალებს იმედის სანთლებად ენთოს ეს დილა, ქართველებს ეველა სიზმარი ავესრულებოდეს კეთილად!...

რომან ზუკაკიშვილი

საქართველოს
ქორეოგრაფია

მის: თბილისი,
ბ. ტატილაშვილის ქ. №8

სარედაქციო საბჭო:

რეზო ჭანიშვილი, ოლეგ ალავიძე,
რევაზ ბალანჩივაძე,
უჩა დვალისხილი,
ზაურ ლაზიშვილი, ნინო მდევაძე,
ბესიკ სვანიძე, თენგიზ უთმელიძე.

საავტორო უფლებები დაცულია, მასალების გადაბეჭდვა რედაქციასთან შეუთანხმებლად დაუშვებელია, ავტორთა აზრი შესაძლოა არ ემთხვეოდეს რედაქციისას. ავტორები თავად აგებენ პასუხს ფაქტების, ციფრებისა თუ ციტატების სიზუსტეზე. მასალებს ხუთ ნაბეჭდ თაბასზე მეტს ნუ შემოგვთავაზებთ. შემოსული მასალები ავტორებს უკან არ უბრუნდებათ.

რედაქტორი:
რუსუდან კანჭოშვილი

ტელ.: 235 48 41
558 19 00 14

Facebook – საქართველოს
ქორეოგრაფია www.qor.org.ge